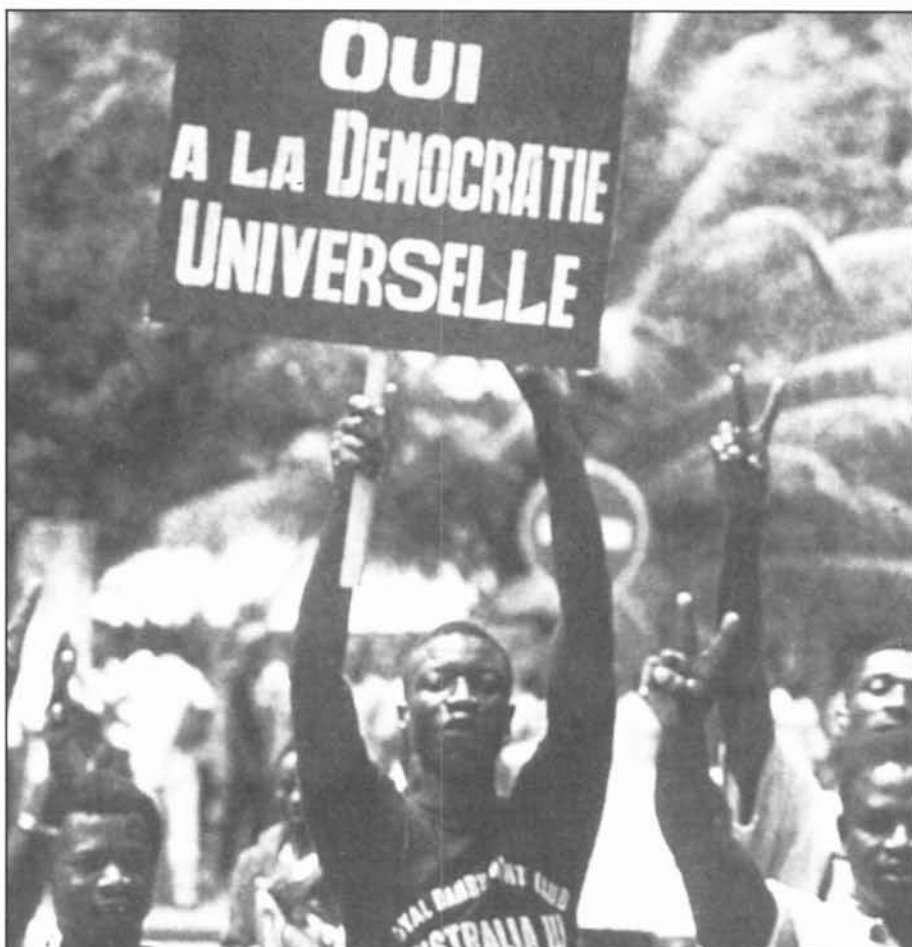

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

Àfrica: un continent en moviment.

ÀFRICA: UN CONTINENT EN MOVIMENT

En l'actualitat s'estan produint importants canvis dins l'escena internacional que arriben al nostre coneixement a través dels diferents mitjans de comunicació, creadors potencials d'opinió pública. Però no tots els esdeveniments són tractats de la mateixa manera. N'hi ha que se'ls hi dóna molta importància, alguns ni s'al·ludeixen i altres s'esmenten però amb poca profunditat.

Àfrica és un continent on també es produeixen transformacions, que, com a l'Est Europeu, són producte de les actuals relacions entre els Estats Units i la Unió Soviètica. Però la diferència entre ambdues àrees geogràfiques es dóna en el tracte informatiu, perquè de les transformacions africanes gairebé no se'n parla, malgrat la seva transcendència.

La caiguda del mur de Berlín i la unificació alemanya, la problemàtica bàltica i iugoslava, les mutacions en els països de l'Est i els esdeveniments últims en el món àrab en general, han deixat a la penombra i han desviat l'atenció de la realitat de l'Àfrica Subsahariana. Quina és la situació dels països que conformen la quasi totalitat del continent africà? Quins canvis s'han produït i s'estan produint? Quina relació té la Co-

munitat Europea amb l'Àfrica Subsahariana?

Per a gran part de la població els coneixements sobre l'Àfrica giren al voltant de diversos estereotips: la dependència, l'endeutament, les migracions i la fam. Àfrica és el continent de la fam. Amb tristesa hem de reconèixer que aquestes afirmacions són, en bona part, certes i que no canvien amb la mateixa celeritat que les modificacions polítiques viscudes últimament. Interessa, doncs, que la població conegui tant els orígens d'aquestes característiques tan negatives per a l'Àfrica, com les possibles conseqüències dels últims canvis. Per aquest motiu abordem en el número del DCIDOB que ara tens a les mans, l'estudi de la situació actual de l'Àfrica. També, amb el present monogràfic, es vol iniciar una etapa, en la qual ens adreçarem als lectors a través de treballs referents a un sol tema, però tractat des de diferents angles.

En definitiva, amb aquest monogràfic volem corregir aquesta tendència de manca d'informació sobre el continent africà, concretament la zona subsahariana, i oferir alguns trets de la seva geografia, història, cultura...si en menor o major mesura ho aconseguim, la nostra tasca haurà estat positiva.

DCIDOB 37. **Àfrica subsahariana**

La realitat de l'Àfrica Subsahariana avui.

LA REALITAT DE L'ÀFRICA SUBSAHARIANA AVUI

Ja han transcorregut tres dècades des del moment que amb entusiasme, i de vegades amb violència, els països africans van accedir a la seva independència. El temps és suficient per a realitzar un balanç objectiu de la situació d'un continent que ha estat objecte de nombroses especulacions, siguin estimulants, siguin apocalíptiques. Durant aquest temps han coexistit molts testimonis optimistes i pessimistes, amb predomini clar dels últims. S'ha parlat de l'Àfrica de les incerteses, l'Àfrica traïcionada, l'Àfrica a la deriva, l'Àfrica bloquejada, l'Àfrica de les paradoxes, l'Àfrica malalta d'ella mateixa, etc. Un afro-pessimisme, que va tenir com a màxim exponent el cartierisme i que no pot esborrar l'afro-optimisme d'Edgar Pisani,¹ Edem Kodjo² i Achille Mbembe,³ amb les seves consideracions positives sobre el futur de l'Àfrica, dictades per l'apostolat africanista, l'obsessió i el mite pan-africanista, justificats pels abundants i rics recursos del continent i per les seves potencialitats humanes. Un continent ric on la gent es mor de fam!

La necessitat de realitzar el balanç de la situació d'un continent tan problemàtic i complex en un breu article, obliga a un arriscat esforç de síntesi amb el perill de simplificació i omissió. En qualsevol cas, sense caure en l'afro-pessimisme cec, es pot dir que, de forma global, tot el que afecta a Àfrica es resumeix en termes de ruïna i catàstrofe. Ho demostra l'anàlisi dels problemes polítics, econòmics, socials i culturals actuals.

Els problemes polítics

Àfrica es caracteritza en l'actualitat per la crisi de l'Estat. Aquest Estat no és producte de la societat africana, sinó que ha estat introduït per la colonització. És, doncs, «un pur producte d'importació...»⁴ dominat per una minoria integrada per intel·lectuals, funcionaris i militars⁵ successors dels governs colonials⁶ i que han estat formats per a les necessitats de la colonització i la neo-colonització.

Mitjançant les funcions de desenvolupament i creació de la nació confiades a l'Estat, les burgesies locals arriben a convertir-lo en un Estat «superdesenvolupat» i «subdesenvolupat»,⁷ és a dir, a la vegada omnipresent i absent.⁸ Omnipresent i superdesenvolupat, en tant que actua com instrument de creació de la consciència col·lectiva i del sentiment nacional i com a primer empresari, inversor i administrador per al desenvolupament nacional. Absent i subdesenvolupat, si es considera la seva desvinculació de la societat civil i de les aspiracions de les masses, que no es reconeixen en l'Estat i actuen al marge dels seus aparells. L'Estat «neopatrimonial» així creat té com a principals característiques: la desviació dels recursos econòmics per a fins polítics, la confusió del que és oficial amb el que és privat, la cultura del terror, la personalització del poder, la mala administració amb una abassegadora burocràcia, la inestabilitat política, la corrupció institucionalitzada i la mort del dret, que ve acompanyada del dret

a la mort, il·lustrat per la violació dels drets humans més elementals i el desenvolupament dels aparells d'opressió i repressió. En poques paraules, s'han establert a tot arreu veritables «dictadures tropicals».

Tot això condueix a la crisi de governabilitat actual, com a conseqüència del divorci existent entre la societat i l'Estat.⁹ Davant la incapacitat de l'Estat per a realitzar els objectius que les seves minories dirigents occidentalitzades li han assignat, assistim a la discussió sobre la seva legitimitat, que en el Magreb s'expressa per mitjà de l'islamisme, refús de la modernitat occidental i retorn al pensament islàmic tradicional,¹⁰ i a l'Àfrica subsahariana, pel ressorgiment del tribalisme com a marc de solidaritat i de promoció social que l'Estat no pot assumir.

En els dos casos existeix una pressió popular, cada vegada més forta a favor de la democratització, confiscada durant tres dècades pels poders establerts, per als quals ja ha començat el compte endarrerat.

Els problemes econòmics

En el pla econòmic tot es resumeix en la crisi del desenvolupament i el desenvolupament de la crisi, com a conseqüència lògica de la crisi de l'Estat que acabem de diagnosticar.

El mite de la industrialització i l'abandó de l'agricultura, més o menys combinats amb els efectes de la crisi econòmica i financera internacional, expliquen la situació catastròfica de l'economia actual del continent africà.

Àfrica, que en el moment de les independències era autosuficient s'ha convertit en el continent més ajudat i més pobre del món (26 dels 36 països menys avançats del món són africans), en el «quart món», en el «sud del sud» o la «perifèria de la perifèria», caracteritzada pel desenvolupament del subdesenvolupament, amb una fam i misèria que ofenen a la consciència de la humanitat.

D'acord amb Jean Coussy¹¹ es pot dir que, si bé és veritat que la desviació política dels recursos econòmics i la privatització dels recursos públics són les causes principals de la crisi de les economies africanes, també és cert que influeixen causes fortuïtes (sequeres, conflictes armats), causes estructurals (creixement demogràfic al voltant del 4%, superior al de la producció econòmica que és d'un 2,8%, manca de comunicacions i l'especialització en el sector agrícola: mono-producció i mono-exportació) i causes conjunturals (xocs i contraxocs del petroli, crisi del sistema financer internacional i fluctuacions dels preus de les primeres matèries en el mercat internacional).

Els models de desenvolupament adoptats després de les independències i basats en el «contra-desenvolupament» o «mal desenvolupament», és a dir, en la seva pròpia explotació¹² en privilegiar l'extracció o l'exportació dels productes agrícoles i minerals, que representen gairebé la totalitat de les entrades de divises, o sigui el 92%(13) han afavorit no solament la formació d'enclaus, sinó que a més fan entrar als països africans en la divisió internacional del treball i en el comerç internacional, on no tenen cap influència sobre els preus dels productes manufacturats.

El model capitalista perifèric, amb l'adopció d'una societat de consum en comptes d'una de producció i d'una política cega d'indústries industrialitzants ha enfortit la dependència tecnològica i ha conduït a un greu endeutament, uns dos-cents mil milions de dòlars al 1986, amb la conseqüent col·locació de la majoria dels Estats del continent sota la tutela econòmica i financera del Fons Monetari Internacional (FMI).¹⁴

La producció anual conjunta de tots els Estats africans és de tres-cents mil milions de dòlars(1988), menys que Itàlia (tres-cents setanta mil milions) o França (cinc-cents quaranta mil milions).¹⁵

Però, no és que Àfrica estigui condemnada al subdesenvolupament.¹⁶ El problema és que el continent està mal explotat o subexplotat.

Els problemes socials

Les crisis de l'Estat i del desenvolupament condueixen a una crisi social interna terrible. La confiscació per part de les burgesies locals dels avantatges de la modernitat, la seva megalomania i el seu comportament de rapinya amb la desviació dels fons públics per a fins personals i dels diners de l'ajuda externa a comptes privats a Europa, han creat en les masses greus desigualtats i frustracions socials, que s'han vist agreujades amb les mesures del FMI.

L'abandó de l'agricultura de subsistència a favor de l'exportació, amb la conseqüent explotació dels pagesos, que representen del 60 al 80% de la població, condemna la majoria a viure per sota del llindar de la pobresa més absoluta.¹⁷ Així, la lluita de classes a Àfrica pren cada vegada més la forma d'una oposició entre la ciutat i el camp. S'ha oblidat que un veritable desenvolupament ha de ser projectat com un procés i ha d'aconseguir la participació de la capa més important i més pobre de la població, és a dir, dels pagesos. Ha de ser, doncs, un desenvolupament a partir de l'agricultura.¹⁸

Un de cada dos africans es troba en situació d'atur. Aquest fet és degut a l'èxode rural, que ha creat un gran parasitisme en les ciutats africanes, on s'ha generalitzat la prostitució, el desordre i la inseguretat. Això s'ha d'interpretar com un fenomen de reajustaments i reaccions populars contra les minories que controlen l'Estat post-colonial.

Els problemes culturals

En l'actualitat, la incorporació d'Àfrica a la cultura mundial es porta a terme a través dels idiomes europeus: anglès, francès, espanyol, portuguès, monopoli d'unes minories privilegiades, els intel·lectuals.

Aquesta èlite, lligada al model cultural estranger, es troba totalment desvinculada de les masses. Ara mateix encara és necessari anar a l'escola dels blancs, parlar la seva llengua i sobretot el seu llenguatge, per a tenir un lloc important en les estructures del capitalisme perifèric. Les llengües autòctones són excloses de l'escola i suplantades per la corresponent llen-

gua estrangera. Això produeix un veritable assassinat cultural de la població,¹⁹ la cultura popular ha estat banalitzada, folkloritzada per uns dirigents, que han permès que es realitzés una autèntica revolució cultural.

El «llatinocentrisme», segons el terme d'Achille Mbembe, amb l'eurocentrisme o occidentalisme de les minories africanes, han desembocat en la dependència cultural, miopia cultural i «epistemocidi», és a dir, l'eliminació de la saviesa dels econòmicament subdesenvolupats.²⁰

Ara que l'Àfrica ha deixat d'interessar i només entra en les especulacions de futur, es fa necessària, davant de la crisi actual de l'Estat, una rehabilitació de la cultura popular, fer coincidir «l'Àfrica dels Estats» amb «l'Àfrica dels pobles» i la creació d'una divisió regional del treball per mitjà d'una desconexió selectiva del sistema econòmic internacional. Tot això exigeix una prèvia democratització, tant de la política interna com de les relacions econòmiques internacionals i, per tant, del desenvolupament.

Mbuyi Kabunda

NOTES

- 1 Pisani E.: Pour l'Afrique, Editions Odile Jacob, Paris 1988, p.13.
- 2 Kodje E.: L'honneur de l'Afrique, en Afrique 2000 n° 1, abril 1990, Ginebra-Paris, p.7
- 3 Mbembe A.: Pouvoir, violence et accumulation, en Politique Africaine, n° 39, setembre 1990, Paris p.7
- 4 Mbembe A.: Afriques indociles. Christianisme, pouvoir et Etat en société postcoloniale, Karthala, Paris, 1988, p.138.
- 5 Mende T.: De l'aide à la recolonisation. Les leçons d'un échec, Seuil, Paris, pp.124-125.
- 6 Giri J.: L'Afrique en panne. Vingt-cinq ans de «developpement», Karthala, Paris, 1986, p.190.
- 7 Darbon D.: Etat patrimonialisé, en Politique Africaine, n° 39, op. cit. p.27.
- 8 Ibidem. p.40.
- 9 Mbembe A.: Afriques indociles..., op. cit. p.169.
- 10 Vegi's protégé de Jacques Chevalier al llibre de Lamchichi A.: Islam et contestation au Magreb, L'Harmattan. Paris, 1989, p.9
- 11 Coussy J.: Economie et politiques du développement, a VV. AA. Les Afriques politiques (preparat per Christian Coulon i Denis-Constant Martin), La Découverte, Paris, 1991, p.130.
- 12 Dumont R. i Mottin M-F.: L'Afrique étranglée, Seuil, Paris, 1982, p.37.
- 13 Kederflant C.: Les six plaies du continent, a Jeune Afrique Economique, n° 100, setembre-octubre 1987, Paris, p.56.
- 14 Bessis S.: Les années FMI, a Jeune Afrique Economique, n° 100, op. cit. p. 59.
- 15 Kaidi H. i Y. Chandarli S.: Si Nasser et Nkrumah voyaient ça!, a Jeune Afrique n° 1435, juliol 1988, Paris, p. 52.
- 16 Brauman R.: Afrique, la dérive d'un continent?, a L'année internationale 1990, Hachette, Paris, 1989, p.326
- 17 Diakite T.: L'Afrique malade d'elle même, Karthala, Paris 1986, p.31.
- 18 Adotevi A. J-B.: Information et participation populaire au développement en Afrique, en VV. AA., La participation populaire au développement en Afrique noire (preparat per A.C. Mondjanagani), I.P.D.-Karthala, Paris, 1984, p.401.

DCIDOB 37. **Àfrica subsahariana**

Colonització i descolonització del continent Africà.

COLONITZACIÓ I DESCOLONITZACIÓ DEL CONTINENT AFRICÀ

Han passat uns anys des del moment que la major part dels Estats del continent africà obtingueren la independència, i, no conclòs encara definitivament aquest procés, darrerament es produeixen canvis polítics en gran part d'Àfrica. Als últims anys, un seguit de cops d'Estat han fet molt inestable la vida política al continent, com també s'ha vist que la independència política no significa la fi de la dependència econòmica, sinó que les relacions comercials dels nous Estats amb les potències europees es donen sota una nova forma de poder i influència per part d'aquestes.

El segle XIX és el segle de la independència per a la major part del continent americà i també el de la clara delimitació del colonialisme en el continent asiàtic entre els anglesos i els francesos. En canvi és molt diferent per al continent africà, que fins l'últim terç del segle passat, es pot dir que és un continent gairebé desconegut. Els europeus ocupen només algunes zones costaneres, però, a finals del segle XIX, es concentren sobre l'Àfrica les apetències no sols de les dues potències esmentades com a capdavanteres del colonialisme, sinó també d'Alemanya, Espanya, Portugal, Itàlia i Bèlgica. La conferència de Berlín, 1884-1885, intenta establir una certa aparença d'ordre amb normes que regulin les competències colonials, admetent que el domini comporta l'ocupació militar i reconeixent el Congo sota la sobirania de Leopold II, rei dels belgues. La indefinició de molts aspectes va fomentar que cada Estat europeu continués les intrigues i moviments per estendre la pròpia influència per tota l'Àfrica.

En aquest temps només hi havia dos Estats independents: Etiòpia i Libèria, protagonistes precisament en la primera meitat de l'actual 1991 de canvis polítics i amb una característica d'inestabilitat evident.

El procés d'ocupació del continent s'inicia des de les posicions costaneres per anar penetrant cap a l'interior amb una clara intenció de poder arribar a l'altra banda del continent a fi de formar un domini continuat. La penetració es fa a través de les valls dels rius i amb l'ocupació de les ribes es considera que es té dret a tota la conca i per tant a establir una colònia en aquest in-

dret. Tenim tres exemples ben clars: els rius Nil, Níger i Congo. El primer és l'eix de l'ocupació per part dels anglesos, no sense discrepàncies polítiques en relació a França. Després de la primera guerra mundial, quan l'Àfrica Oriental en poder d'Alemanya era convertida en mandat britànic amb el nom de Tanganyka, els anglesos controlen des d'Egipte fins a Sud-àfrica.

La costa mediterrània serà reservada a França fins que els anglesos ocupin Suez. Quan Egipte no pot pagar els interessos de les accions franceses i angleses del canal, es veu obligat a confiar la gestió de les seves finances a ambdues nacions. Més tard, amb el foment de moviments nacionalistes i amb motiu d'una matança d'europeus a Alexandria, es troba l'excusa per procedir a l'ocupació militar del país.

A continuació l'ocupació seguirà avançant fins que els dos exèrcits es trobaran a Faschoda: els francesos avançant des de l'oest cap al Sudan i els anglesos des del Nord i des del Sud. La retirada dels francesos facilitarà als anglesos el domini de la vall del Nil i l'acompliment de l'Imperi quasi continu amb el control de les zones més importants, tant des del terreny polític com de l'econòmic, amb les dues rutes de la India, el cotó del Nord i l'or i diamants del Sud.

Domini

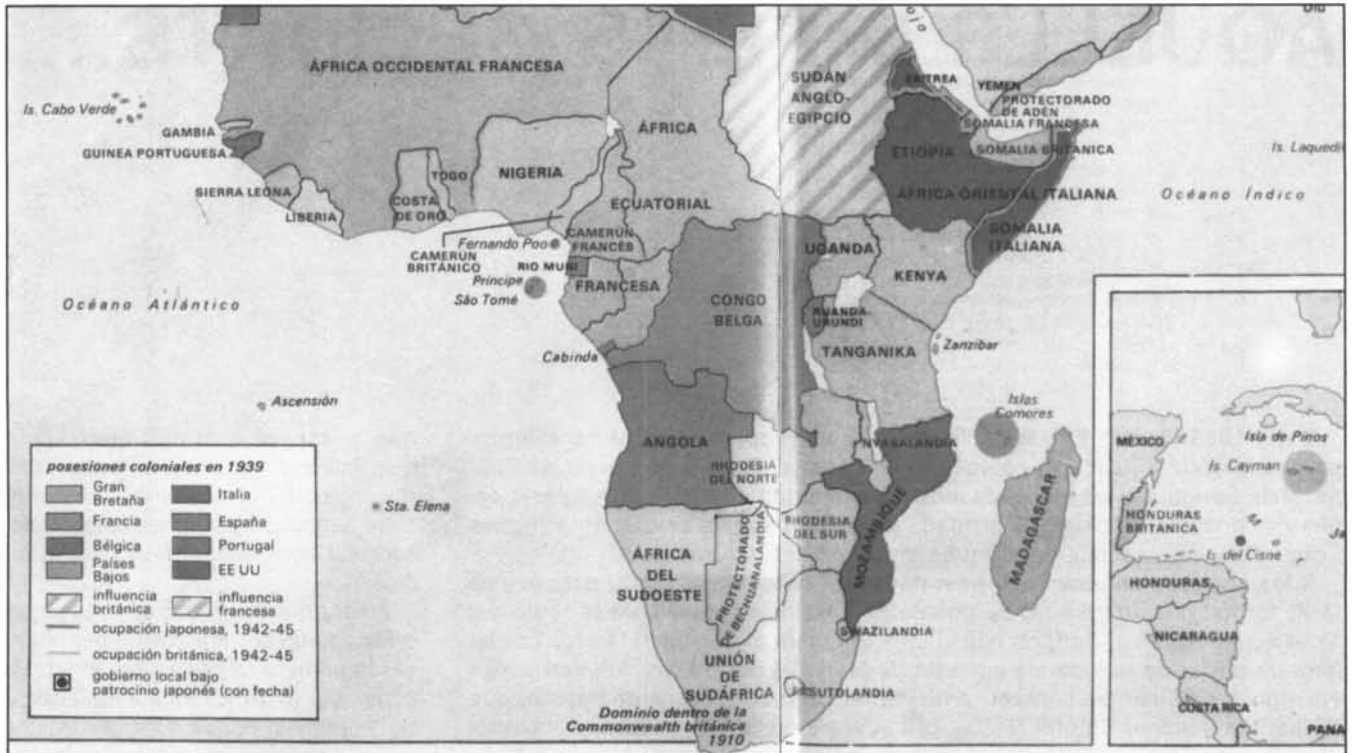
Després del repartiment, les potències europees van perdre el seu interès inicial. Poques regions podien produir una riquesa immediata però es considerava que en un futur aquestes

regions podrien ser de gran vàlua per a la metròpoli, i per això de moment interessava el seu domini, per més endavant dedicar-se al seu desenvolupament, en la majoria de casos buscant l'explotació en benefici de la potència dominadora.

Cal tenir present la situació interna dels diferents estats d'Europa a la fi del segle XIX: els serveis públics, tant en salut, com educació i altres aspectes, eren ben minsos. Per això, de la mateixa manera, en relació a la colònia la funció principal quedava reduïda al manteniment de l'ordre i a fer complir la llei. S'havia de procurar que la colònia no representés cap càrrega per al contribuïent europeu i per tant els aspectes educatius i el desenvolupament econòmic quedaven delegats a les missions religioses i a les companyies comercials, a les quals, tot i ser privades, es va arribar a facultar per a recaptar impostos, administrar justícia, reclutar forces policials i funcionaris públics. En els llocs on els governs van prendre la responsabilitat directament es va practicar la més estricta economia: pocs funcionaris i amb forces de policia i militars formades per indígenes mal entrenats, mal armats i manats per alguns oficials europeus. La política que es portava a terme era d'entrar en la problemàtica de les lluites tribals i ajudar als grups que es mostraven addictes per aïllar els contraris i enfortir el propi poder.

Va ser a principis de la primera guerra mundial, quan gran part dels governs de les potències colonials havien aconseguit consolidar els pressupostos locals amb el pagament dels impostos i els drets duaners. Així van poder començar a sostenir serveis civils regulars i forces de policia que controlessin la regió. També per aquesta mateixa època va començar la construcció de ferrocarrils i de carreteres que van fer accessible gran part del territori al trànsit sobre rodes i per tant les collites es van poder comercialitzar d'una manera més segura.

ÀFRICA SUBSAHARIANA-HISTÒRIA

Font: Gran Atlas de història. S.A. EBRISA

Les repercussions del domini colonial sobre les societats africanes van ser diverses, no tan sols d'un país a l'altre, sinó fins i tot dintre d'un mateix territori en funció de les formes pròpies d'organització social i de forma de vida. Per als pobles pastors va ser més difícil adaptar-se a les disposicions dels governs colonials que no pas per als pobles agricultors. Per als pobles guerrers, que havien estat també dominadors en altre temps, va ser molt difícil treballar i pagar impostos, de vegades als mateixos que havien estat els seus esclaus. Més important que tot això van ser les circumstàncies purament accidentals en les quals cada grup va realitzar els primers contactes amb els governs colonials.

La primera guerra mundial va marcar un canvi en la història de l'Àfrica. Fins aquell moment les colònies havien estat connectades amb els esdeveniments mundials a través de la unió amb el poder colonial, que no tenia una política conjunta sinó que tractava cada colònia com un problema separat, principalment de tipus econòmic, amb l'intent que arribés a abastir-se amb els propis recursos. En el període d'entreguerres les colònies estaven suficientment assentades per fer alguna cosa més que solucionar el problema de la supervivència. Els governs colonials van començar a assignar partides per a l'educació, salut agricultura i veterinària, entre altres. Dintre dels ministres dels Estats europeus es van crear

departaments i assessoris que de forma conjunta assistien a les diverses colònies que estaven sota el seu control i així es trencava l'aïllament de cada colònia amb la metròpoli.

La recta final

La segona guerra mundial marcarà un canvi radical en la història d'Àfrica. Fins aquí el ritme de canvis va ser regular i pausat, després del 1945 serà vertiginós i incontrolable. En començar la guerra el control europeu i americà sobre el continent és total. Si Etiòpia i Libèria eren els dos únics països independents, trobem que a l'any 1939 Etiòpia és ocupada per Itàlia i Libèria és dominada per la companyia nord-americana Firestone. També pel que fa a la Unió Sud-africana, domini independent dins la Commonwealth, la població nadiua té menys llibertat que en els altres territoris colonials.

El canvi profund de l'equilibri de poders que va produir la segona guerra mundial va fer inevitable l'alliberament dels països colonitzats en la dècada dels cinquanta i seixanta. Els països colonitzadors van acabar la guerra ocupant un segon lloc entre les grans potències i la Unió Soviètica i Estats Units van fer accelerar el procés de descolonització.

Des de la fi de la guerra fins l'any 1960 no sols és una etapa clara de la gestació del nacionalisme, sinó també un dels períodes més actius de domini colonial. EL colonialisme era objecte de

les crítiques i atacs internacionals i només podia ser defensada la seva continuïtat, si es demostrava que els territoris colonials es beneficiaven amb el sistema. Però, malgrat l'afluència de diners i els plans de desenvolupament i benestar colonial, va ser una carrera contra el temps. Era evident que el colonialisme estava arribant a la seva fi i també era clar per a tothom que en un futur món post-colonial les antigues colònies serien veïnes més segures, si les seves economies estaven en plena expansió, que si es trobaven en una situació d'empobriment.

La conferència de Bandung a Indonèsia l'any 1955, la primera gran conferència de nacions no alineades, va fer créixer el sentiment de solidaritat entre els asiàtics i els països de l'Orient Mitjà i s'estengué als nacionalistes del Sud del Sàhara que ja no es van veure sols. S'havia trencat l'aïllament del combat i començava la darrera i decisiva fase del moviment revolucionari.

Trenta cinc anys després, hem assistit als darrers processos de descolonització, si bé encara queda pendent algun procés d'independència, i la desaparició de la primera generació dels líders de la independència, tot això barrejat amb una sèrie de canvis i intromissions de les antigues potències colonials que, quan han pogut, han intentat crear problemes de separatisme de les regions més riques per afavorir el seu domini econòmic en el continent.

Enric Crusat i de Abaria

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

Aquells imperis oblidats...

AQUELLS IMPERIS OBLIDATS...

L'any 1885 catorze Estats occidentals es van repartir el continent negre, però la història d'Àfrica va començar molt abans. Els grans imperis de Ghana, Mali, Songhai, o les societats mossi, peul, lunda, han omplert segles d'esplendor a terres africanes. L'arribada dels europeus va acabar amb regnes i organitzacions socials i polítiques molt ben estructurades.

A les èpoques antigues ens hem de referir al fenomen bantú dels segles IX-X, format per un conjunt de pobles pastors que convivia a la regió del Txad actual i que van emigrar cap al Sud, estenent el domini del ferro. També hem de parlar de la vida als voltants de les valls del riu Nil. Allí van sorgir els regnes de Kush, en contacte amb l'imperi egipci; el regne de Napata, que arribaria a dominar Egipte; Meroe, gran centre metal·lúrgic; Axsum, bressol del futur gran imperi d'Etiòpia, els regnes de Nobacia, Makuria, Ahoa, que feien d'enllaç entre les poblacions blanques del Nord i les negres del Sud.

Els grans regnes

És a partir del segle X que sorgeixen els Estats poderosos, desenvolupats econòmicament i culturalment. A la zona del Sahel, d'Est a Oest, van sortir Audaghost(VII-X), Ghana(X-XI), Mali(XIII-XIV), Songhai(XV-XVI) i Kanem-Bornu(XVI-XVII). Tots neixen a l'ombra de l'Islam i tenen en l'or la seva riquesa. El comerç era la principal activitat econòmica. La Universitat de Tombuctú estava equiparada en aquell temps a la de Fès o a la de Còrdova, i la seva biblioteca era una de les més famoses.

Les migracions animistes van arribar al Zambeze cap al segle XIII, van imposar la seva hegemonia i van crear el regne de Monomotapa, que arribaria a ocupar la major part dels actuals Zimbàue i Moçambic. La seva riquesa era l'or i el coure que comerciava amb els pobles àrabs a Sofala.

La història del regne d'Etiòpia és una lluita continuada amb els seus veïns islàmics. El cristianisme va recolzar ideològicament i culturalment a Etiòpia, que va tenir la seva gran època al segle XV. A mitjans del XVI va sofrir una gran invasió gal'la, de la qual no es va començar a recuperar fins el segle XIX.

Al segle XV també va brillar amb llum pròpia el regne del Congo, convertit al cristianisme pels portuguesos. El Congo va sofrir un reguitzell de guerres feudals que el van anar afeblint i a finals del segle XVI els pobles yagas van introduir una anarquia que va resultar de-

finitiva. El Congo va perdre l'hegemonia a favor d'Angola, antiga província seva.

Al marge d'aquests grans regnes, les societats africanes s'articulen en altres regnes més petits (regnes mossi, regnes del Senegal, regnes de l'Àfrica oriental) o en societats extenses que no arribarien a formar Estats (els peul al Sahel, els lunda, luba i kuba al sud de l'actual Zaire). Són freqüents les ciutats-Estat, com les dels haussa o yoruba a l'Àfrica occidental, o les ciutats comercials afro-àrabs a les costes de l'Índic. Aquest comerç farà grans Mogadiscio, Kilwa, Malindi, Monbasa, Zan-zibar o Sofala, entre d'altres.

L'arribada dels europeus

Els portuguesos van ser els més interessats en conèixer l'Àfrica, principalment les seves costes, tractant d'obrir les rutes comercials cap a les Índies. Poc a poc van anar arribant europeus de totes les nacionalitats amb la preocupació principal d'instal·lar factories i controlar fermament zones de territori. Les conseqüències no es van fer esperar: desorganització de les ciutats costaneres, ruïna de les ciutats afro-àrabs orientals, trasvassament del pes econòmic del Sàhara a l'Atlàntic, introducció del catolicisme amb la conseqüent decadència dels Estats islamitzats, introducció de nous cultius, intensificació del comerç d'esclaus,

que ja era practicat pels àrabs, però que amb l'arribada dels europeus, des del segle XIV, es convertirà en el principal negoci de les firmes comercials, sobretot holandeses, franceses i angleses.

Totes aquestes situacions van portar a Europa un corrent positiu per finançar la primera revolució industrial. En canvi, per a l'Àfrica va ser molt negatiu: apareixen nous Estats esclavistes que s'autodestruïen amb la venda dels propis habitants, perquè econòmicament desapareixen els elements més productius i s'originen desplaçaments socials que porten greus desequilibris. La presència europea a l'Àfrica va provocar un procés de descomposició que va facilitar la penetració i ocupació cada vegada més gran dels europeus.

Així, els marroquins acaben amb l'imperi songhai i porten el desequilibri al Níger. Regnes com els de Dendi, Bambara, Peul es rebel·len contra els grans imperis i proven d'organitzar-se. Al golf de Guinea sorgeixen també Estats efímers, la majoria esclavistes. Els pobles Fon formen a partir del segle XVII els Estats de Portonovo, Alada i Abamey. Les tribus Akan funden l'Estat de Bono, especialitzat en el comerç d'or. Els Ashanti, comerciants d'or i ivoiri, es van organitzar als voltants de Kumasi fins a finals del XVIII.

També arriba la decadència a l'Àfrica Central, on els portuguesos fan d'Angola un centre d'esclvitud. També van intervenir a Monomotapa que va desaparèixer definitivament a conseqüència de la guerra amb els nguni. Els tradicionals Kuba, Lunda i Luba eixamplen els seus territoris. La ruïna de les ciutats de la costa va portar un ressorgiment de regnes com Bunyoro, Buganda o Ruanda, ja lliures de les incursions àrabs.

A l'Àfrica Austral els blancs van demostrar voluntat de colonització i permanència. Els Boers, holandesos calvinistes, avancen poc a poc cap a l'interior i a finals del segle XVIII formen la república independent de Graff-

ÀFRICA SUBSAHARIANA-HISTÒRIA

Reinet, més tard derrotada pels anglesos. A principis del segle XIX hi ha també intents de reagrupament al Sahel i també, fora dels límits musulmans, a Dahomey.

Fins al segle XIX la tàctica de les companyies que instauraven monopolis de productes o territoris era clara, i passava pel manteniment d'un petit exèrcit o una administració titella que permetés el comerç elemental amb els indígenes. Normalment aquestes companyies s'estableixen a la costa i moltes acaben desapareixent com a conseqüència de nefastes gestions econòmiques.

Les causes que al segle XIX fan canviar la visió europea sobre Àfrica poden ser molt diverses: la independència d'Amèrica, la revolució industrial, l'explosió demogràfica al continent negre. El cert és que ja no es buscarà solament un comerç eventual. Es comencen a finançar exploracions que permetin una presència estable a la zona, es cerca una sortida als productes de la metròpoli i, el més important, un accés directe a les primeres matèries.

Es dona una certa oposició passiva organitzada contra els europeus i també de vegades resistència militar. Els moviments de resistència més importants són a l'Àfrica Occidental: Usman dan Fodio(1754-1817) i El-Hadch Omar Tell(1797-1864) al Sudan Occidental; Samory Turé(1830-1900) a Guinea; Lat Dyor Diop(1886) al Senegal; l'imperi Amadu(1880-1898) i els regenes As-hanti(1896) i Dahomey(1890) a la regió de Guinea. A l'Àfrica Oriental, El Mah-di(1881-1885) i Abdulahi(1885-1898) al Sudan oriental i i el regne d'Etiòpia de Menelik II(1889-1913). A l'Àfrica Austral, el poderós imperi zulú de Chaka(1816-1828) i el seu successor Dingane(1824-1840). A tot arreu, però, s'acabaven els conflictes amb una repressió indiscriminada.

Quan els europeus van sotmetre als africans més lluitadors, van començar els problemes i conflictes entre ells mateixos. Per evitar les solucions militars es va convocar pacíficament la conferència de Berlín per trobar amb diplomàcia i enteniment un acord de repartiment de les terres africanes. Sense cap consulta als pobles africans, cosa habitual a qualsevol forma de colonialisme, la conferència de Berlín, on tots eren occidentals i no hi havia cap africà, va decidir la sort política de tot un continent.

Jaume Sardà

AFRICA OCCIDENTAL FINS 1830. LES LÍNIES PUNTEJADES ENS INDIQUEN ELS REGNES NATIUS TRIBALS

AFRICA OCCIDENTAL FINS 1968. LES XIFRES EMMARCADES INDIQUEN LA DATA D'INDEPENDÈNCIA DELS PAÏSOS

DCIDOB 37. **Àfrica subsahariana**

La CEE i l'ajuda alimentària a Àfrica.

LA CEE I L'AJUDA ALIMENTÀRIA A ÀFRICA

La fam és un problema que en les dues últimes dècades s'ha agreujat com a conseqüència del desfasament existent entre el creixement de la població i la producció alimentària. Malgrat ser un problema endèmic de certes zones del planeta, els països comunitaris no van preveure en el Tractat de Roma (1957) accions d'ajuda alimentària. En el moment de les negociacions per posar en marxa la CEE, molts països, avui independents, eren encara colònies dels Estats membres i qualsevol problema de necessitat alimentària era resolt unilateralment per la metròpoli.

No va ser fins el 1968 que la Comunitat inicià una política d'ajuda alimentària amb la firma de la Convenció d'ajuda alimentària elaborada per la negociació del GATT (Acord General sobre Aranzels i Comerç) coneguda com Kennedy round. Aquesta ajuda de la CEE en un primer moment era de cereals i després es va ampliar a productes làctics i més tard al sucre i olis vegetals.

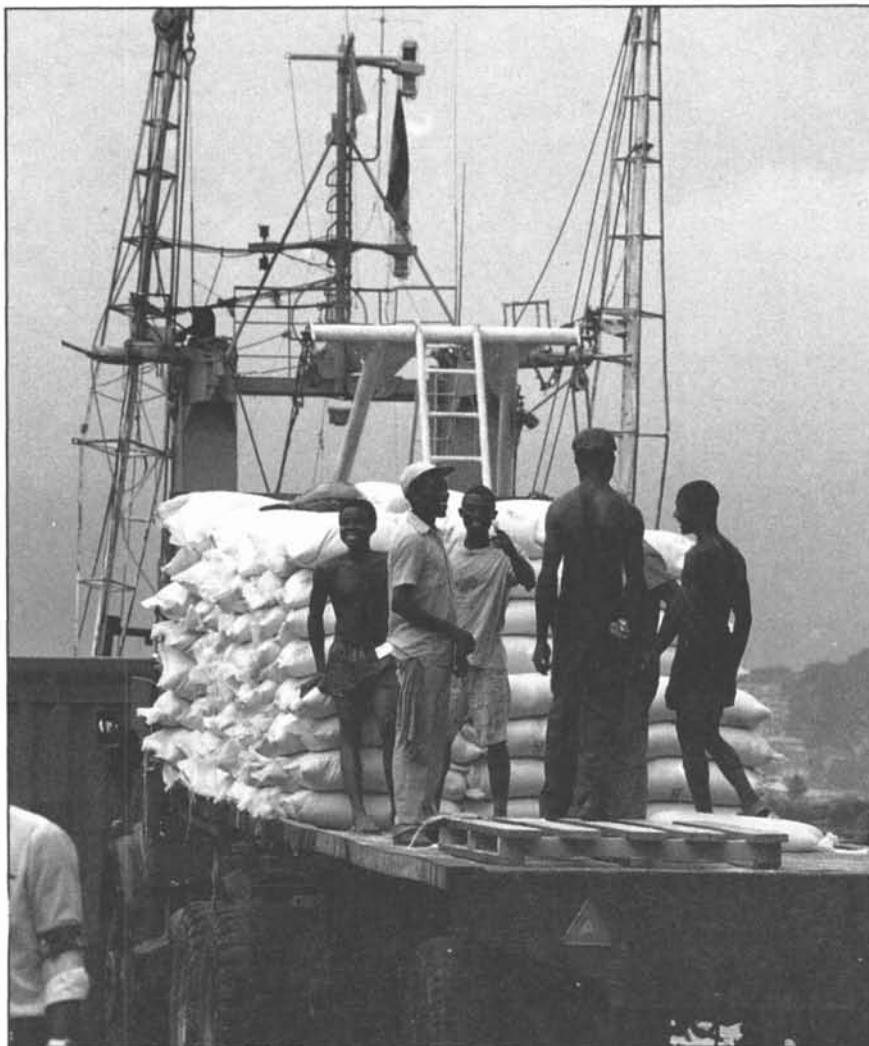

Foto: Jesus Ordax Varela. Reporteros sin frontera

Motivacions de l'ajuda

Una sèrie de causes van moure a la Comunitat a donar ajuda alimentària. Els Estats comunitaris observaren que, després de la descolonització, els països fets independents tenien cada vegada més problemes de proveïment. I a la vegada, l'ajuda alimentària de la URSS era gairebé nul·la, la del Japó molt reduïda, la dels EEUU. molt selectiva, guiada per interessos polítics més que per autèntiques necessitats.

Per això, els països comunitaris, tradicionalment vinculats a l'Àfrica per relacions colonials, no desitjaven un continent africà amenaçat econòmicament i desestabilitzat políticament. Àfrica era la seva àrea natural d'influència i volien evitar que altres potències s'introduïssin en el continent davant la manca de respostes per part de la CEE.

Un altre factor que va estimular l'ajuda alimentària de la Comunitat va ser el baix cost econòmic de l'operació. La Política Agrària comunitària començava a produir grans quantitats d'excedents agrícoles que s'emmagatzemaven amb un cost econòmic que, en el cas de desviar-los a altres països, es podrien estalviar. I si aquests productes agraris, en comptes de sortir com a donacions, eren posats en venda, aquesta es podria realitzar a un preu baix, de manera que l'estalvi de l'emmagatzematge suplís la diferència entre el preu normal i el preu reduït per a l'exportació. També, a llarg termini, la CEE estava interessada en què Àfrica es convertís en un soci comercial important, i un pas per aquest fi era controlar el mercat alimentari, creant dependència i nous hàbits d'alimentació.

Paral·lelament a semblants motivacions político-econòmiques de la CEE, l'opinió pública dels estats membres pressionava als seus governs cap a unes polítiques més sensibles amb els problemes dels països en vies de desenvolupament. Els governs es van veure així, obligats a trametre a la Co-

munitat les peticions dels seus ciutadans.

Un cop que la CEE es va adonar que era molt positiu establir un programa d'ajuda alimentària, fixà uns objectius generals. El principal objectiu era augmentar el nivell nutricional de les poblacions amb carències alimentàries, independentment de les causes d'aquestes carències. Com a segon objectiu es preveia l'ajuda per casos d'urgència i com a tercer objectiu general es pretenia contribuir al desenvolupament econòmic dels països beneficiats per l'ajuda. Aquest desenvolupament sorgiria a partir de realitzar inversions productives amb les quantitats estalviades en la importació d'aliments.

Línies d'ajuda

L'ajuda alimentària havia de seguir dues línies d'acció, una d'aquestes seria el programa anual comptabilitzat en el pressupost comunitari i l'altra, la denominada ajuda d'urgència amb la qual es donaria resposta a necessitats d'emergència produïdes en un moment determinat per una catàstrofe natural o per esdeveniments polítics o bèl·lics.

L'ajuda alimentària prevista en els pressupostos anuals comunitaris pot considerar-se com una ajuda a la balança de pagaments del país beneficiari, al mateix temps que millora els nivells alimentaris de la població, fa possible un estalvi d'importacions. Aquesta ajuda pot ser repartida gratuïtament entre els sectors necessitats, o bé venuda en els mercats nacionals. El repartiment gratuït se sol fer amb més freqüència en les situacions d'urgència. Aquest repartiment gratuït té l'avantatge d'acostar a amplis sectors de la població els aliments dels quals estan mancats, però, en canvi, també té efectes negatius, el més important dels quals és fer caure els preus dels productes locals. Llavors l'agricultor autòcton es troba que no pot vendre els seus productes perquè la població aconsegueix els aliments gratuïtament o a molt baix preu. D'aquesta manera queda perjudicada la xarxa d'intercanvis econòmics i s'agreuja la situació de subdesenvolupament del país, perquè al costat de l'empitjorament del comerç es produeix un estancament productiu i un increment de l'atur. L'atur i la pèrdua consegüent d'ingressos tanquen un cercle d'empobriment alimentari que moltes vegades té el seu

origen, més en la minva del poder adquisitiu, que en la disminució de la producció d'aliments.

El sistema de concessió d'ajudes s'inicia quan els Països en vies de Desenvolupament o els Organismes Internacionals s'adrecen a la Comunitat amb peticions d'ajuda. Davant d'aquestes sol·licituds, la Comissió realitza un repartiment en funció de les reserves previstes en el pla anual. Un cop fet el repartiment, la Comissió sotmet el projecte al Consell, que és la institució amb poder decisor. En funció de la postura presa pel Consell, la Comissió es pot veure obligada a reformar el repartiment inicial o, si l'aprova tal com va ser presentat, gestionar el seu compliment.

Noves orientacions

El Parlament Europeu, l'any 1979, va obrir un debat sobre el problema de la fam, per instar a la Comunitat a treballar més i millor. La Comissió, l'octubre del 1981, va presentar al Consell una proposta sobre l'ajuda alimentària, que va ser aprovada el febrer del 1982. S'articulava en quatre tipus d'accions:

- ajuda alimentària excepcional
- posada en pràctica d'estratègies alimentàries
- accions nacionals o regionals
- contribució a les accions internacionals

Sota l'impuls del Parlament i de la Comissió es va tractar d'enfocar el problema de la fam, més com una disfunció que com una qüestió circumstancial. L'ajuda alimentària havia de deixar de ser una sortida dels excedents agrícoles per passar a inscriure's dintre d'una política global d'ajuda al desenvolupament. L'objectiu principal dintre de les estratègies alimentàries és que el pagès produeixi més i millor i per això s'ha d'introduir al pagès dintre de l'economia del mercat. En un informe de la Comissió es constata que l'ajuda arribava al seu destí, però que havia estat un instrument poc eficaç per al desenvolupament. El punt dèbil del sistema es trobava en la separació entre l'ajuda i les autèntiques polítiques alimentàries. Per això l'interès de vincular íntimament ambdós aspectes.

La CEE i l'ajuda d'urgència

La Comunitat ofereix ajudes d'urgència

per a respondre a necessitats alimentàries immediates. En el cas de catàstrofes, la Comissió pot acordar la donació de quantitats de cereals amb caràcter urgent, però si les catàstrofes no són naturals, com guerres, refugiats, etc., la Comissió ha de rebre l'autorització dels Estats membres. Les quantitats de les ajudes d'urgència surten de les reserves previstes en el programa anual.

Un exemple d'ajuda comunitària d'urgència és la de Libèria durant l'any 1990. La guerra civil de Libèria va obligar a l'emigració a molts sectors de la població, pertanyents als grups ètnics enfrontats, tant per la pressió dels rebels com de les forces governamentals.

Els països veïns de Libèria es van veure obligats a acollir un gran nombre de refugiats, fet que agreujava la situació ja deficient d'aquests països. La Comunitat, juntament amb el Programa Alimentari Mundial de les NN.UU. i l'Alt Comissariat dels Refugiats (ACNUR), va posar en marxa un pla d'ajuda per a millorar la situació de la població liberiana desplaçada. Les quantitats aportades per la CEE són les següents:

Ajudes d'urgència milers d'ecus (art.203 T.Lomé)	
Libèria	3.000
Guinea	3.355
Serra Leone	1.475
Costa d'Ivori	1.690
Ghana	330
Mali	125
Ajuda als refugiats (art.204 T.Lomé)	
Guinea	1.620
Costa d'Ivori	741
Ajuda alimentària (pressupost CEE) tones	
Cereals	17.651
Llet en pols	1.170
Oli vegetal	773
Sucre	18
Altres	2.264

Font: Le Courier, núm. 126,1991.

José Manuel Celorio

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

Mali: carni del pluripartidisme?

MALI: camí del pluripartidisme?

La revolta d'estudiants del passat mes de març per un moment va posar d'actualitat a Mali, una nació molt poc esmentada en els mitjans de comunicació. Després el país ha tornat a ser oblidat.

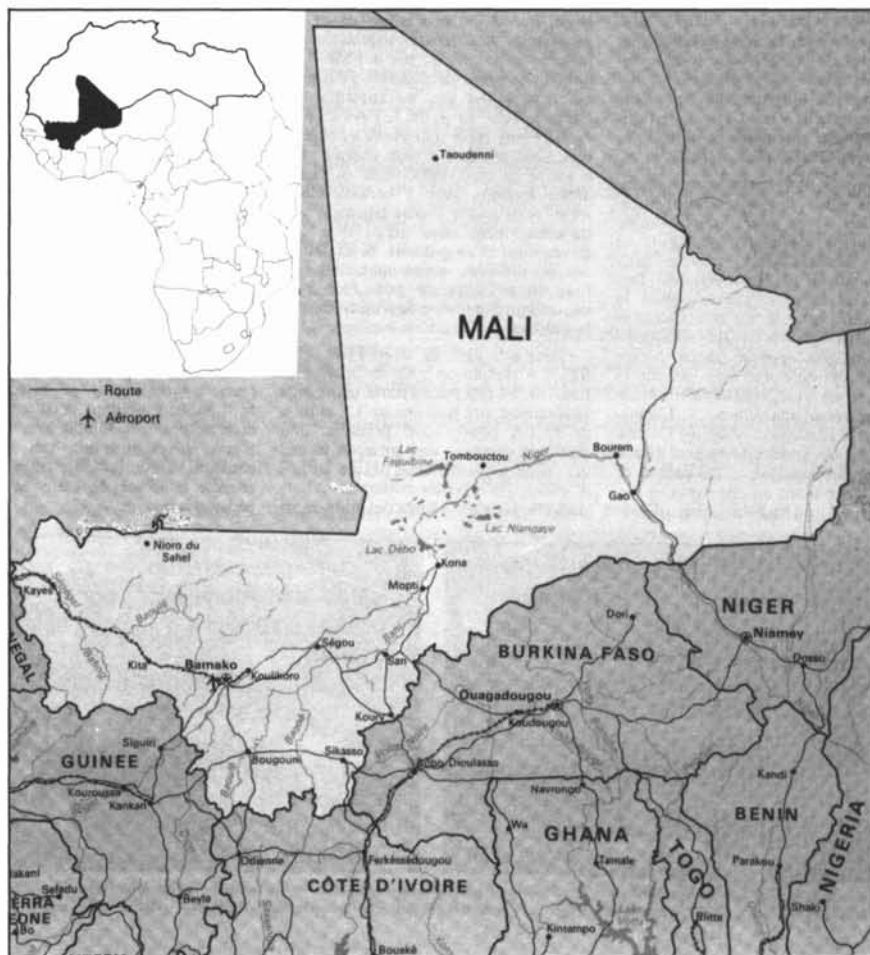
Els diversos regnes que al llarg de la història han ocupat l'actual Estat de Mali sempre han desvetllat la cobdícia dels seus veïns per l'or del seu subsòl. Al començament del segle XIV, el regne malinké que incloua també terres del Níger, Senegal, Gàmbia... va conèixer una època de floreixement econòmic i cultural pel seu comerç amb els països mediterranis. Gràcies a la seva riquesa van arribar-hi nombrosos artistes àrabs i universitats com la de Tombuctú tingueren el seu esplendor.

Més endavant, França, amb el seu intent de colonitzar la franja que va de l'Atlàntic a l'Indic, ocupà Mali. El control francès d'aquest territori trastornà les rutes comercials, tradicionalment orientades vers la Mediterrània i Egipte. Dakar va passar a ser el pol d'atracció del comerç i va guanyar importància el sud de Mali en perjudici del Nord.

Camí de la independència

No serà fins després de la segona guerra mundial que les colònies comencen a reivindicar de forma unida i constant la seva independència. França inicia un procés de concessions que culmina amb la independència, a principis dels seixanta, de gran part de les colònies, entre les quals hi ha Mali.

Modibo Keita va ser el primer president de la república independent. La línia política del nou Estat es va anar decantant cap a postures semblants a les de Sekou Touré a Guinea i N'Krumah a Ghana. Modibo Keita posà en marxa un pla d'industrialització i de nacionalització de l'economia. En el pla exterior va prendre postura a favor de la unitat africana i del no alineament, però Keita no aconseguí estructurar un partit de masses. Tot i lluitar contra el

tribalisme en el seu país, els llaços ètnics són més forts que els ideològics. Al novembre de 1968 un cop militar dretrotà a Modibo Keita. El Comitè Militar d'Alliberament Nacional, presidit pel coronel Mussa Traoré, empresonà a Keita i va prometre sanejar l'economia i lluitar contra la corrupció. Cap dels dos objectius ha estat aconseguit.

El 1979 es fundà el partit únic « Unió Democràtica del Poble Mali » (UDPM), que va acaparar tots els escons del Parlament. El descontentament de la població a conseqüència de les actituds dictatorials de Traoré van anar augmentant i van provocar revoltes populars durament reprimides. Els estu-

dants, cansats de la corrupció política i de les precàries condicions de vida, van començar, el març d'aquest any, una vaga ràpidament seguida per altres sectors de la població. La repressió ha estat molt forta i ha provocat morts, però això no ha frenat les reivindicacions, sinó que ha intensificat la revolta i la petició de la dimissió de Traoré, que ha continuat la repressió fins al punt que l'exèrcit, en l'intent de desfer la seva mala imatge, ha derrocat a Traoré.

El nou home fort, Amadou Toumani Touré, com sempre es fa en aquests casos, ha promès reformes polítiques. Ara s'espera que el multipartidisme sigui un fet a Mali.

ÀFRICA SUBSAHARIANA-A FONDS

Dades Generals

superfície	1240.000 qm2
capital	Bamako
ciutats	Mopti, Sikasso, Kayes
moneda	franc de la comunitat africana(CFA)
canvi moneda 1990	1 Fr. francès = 50 Fr. CFA 1 \$ = 283,9 Fr. FCA
idiomes	francès(oficial), bambara, senuf, dogó, tuareg, àrab.
religió	islàmica, cristiana.

Com antiga colònia francesa ha heretat el francès com a llengua oficial. La llengua autòctona més parlada és el bambara i després l'àrab i el tuareg. Tradicionalment ha estat en la zona monetària del franc francès i França li va concedir, el 1984, 1.500 milions de francs per facilitar la paritat de la seva moneda. Gairebé el 70% de la població és de religió musulmana. El cristianisme ha tingut poca penetració. Els missioners francesos no aconseguiren substituir l'islam ni els ritus animistes africans.

Demografia

població	9.160.000 hab
densitat	7,4 hab./qm2
creixement (1985-90)	2,9%
mortalitat infantil	169 per mil
esperança de vida	44 anys
població urbana	19%

Font: Estado del mundo, Akal 1990

La població total de Mali es pot quantificar de manera aproximada ja que l'últim cens és de 1987. Cal remarcar que té un dels creixements demogràfics més alts de la zona saheliana. Però la densitat és molt baixa degut a la seva gran superfície. La producció agrícola és insuficient a causa de les contínues sequeres. Això i les deficientes condicions de salubritat fan que la mortalitat sigui elevada i l'esperança de vida sigui baixa.

Educació

analfabetisme	81%
escolarització 12-17	12,8%

escolarització 1986

	homes	dones
primària	193.193	114.394
secundària	47.193	19.238
universitària	4.808	728

Font: UNESCO, Statistical Yearbook

Principals grups ètnics : bambara, fulani, marka, songhai, malinke, tuareg, senuf, dogó

Font: Europa Yearbook 1990 Educació

Una característica demogràfica de Mali és la gran varietat ètnica de la població. Algunes ètnies han perdut importància com els tuareg al Nord, degut a l'estancament de la seva població per la sedentarització i l'empobriment de l'economia ramadera després de les sequeres dels anys 70 i 80.

Formació del PNB (1986 en %)

agricultura i pesca	53,3
mineria	1,5
manufactures	7,8
electricitat, gas i aigua	1,3
construcció	4,5
comerç i hostaleria	13
transport i comunicacions	4,7
finances	1,6
administració pública	8,26
altres	1,9

Font: Europe Yearbook, 1990

L'economia del Mali es basa principalment en l'agricultura, destinada en gran part al consum intern. Els principals cultius són cereals, el mill com a més important, la canya de sucre i vegetals comestibles. Fa poc que s'han descobert jaciments d'or que poden diversificar i augmentar els ingressos.

Balança de pagaments

(1988, milions de francs CFA)

exportacions	80.000
importacions	-110.000
balança comercial	-30.000
serveis	-86.000
balança de béns i serveis	-116.900
trasferències capital privat	13.800
trasferències governamentals	69.200
balança per compte corrent	-33.900

Font: Banque centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest

Principals intercanvis comercials

Importacions	Exportacions
1. França	1. França
2. Alemanya	2. Alemanya
3. Bèlgica	3. URSS
4. Costa d'Ivori	4. Bèlgica
5. Itàlia	5. Suïssa

L'herència colonial, juntament amb l'ajuda que França aporta a les antigues colònies africanes i la relació amb la CEE que es manté amb els acords de Lomé, fan de França el principal interlocutor comercial, tant en les importacions com en les exportacions.

José Manuel Celorio

DCIDOB 37.
Àfrica subsahariana

1991 la fi de l'afrocomunisme.

1991: LA FI DE L'AFROCOMUNISME

A partir dels anys setanta s'anaren instaurant a Àfrica diversos governs que es definien com a marxistes-leninistes. Els més destacats són els d'Angola i Moçambic, on arribà al poder la guerrilla nacionalista, després d'una llarga guerra anticolonial, i el d'Etiòpia, on una junta militar d'esquerreres, impulsada per una revolta popular, derrocà l'emperador Haile Selassie. En els tres Estats una forta onada de violència, que degenerà en guerra civil, va seguir a la pujada dels comunistes al poder. Ara, al 1991, els tres règims entren en crisi oberta: Angola i Moçambic pacten amb els moviments guerrillers, i el president etiòp Mengistu és derrotat per les forces opositores.

Sens dubte que els canvis a la URSS i la fi de la guerra freda tenen un paper essencial en els canvis del continent africà, però a la base de les transformacions actuals hi ha el col·lapse que han patit els governs marxistes des del seu inici. Si bé van començar transformacions radicals en els respectius Estats, no van aconseguir implantar el «socialisme científic». No va ser per manca de voluntat, almenys a Angola i Moçambic l'honestetat dels líders revolucionaris queda fora de tot dubte, sinó perquè els hi faltaven els recursos necessaris per implantar una economia centralitzada i perquè no tenien capacitat política per a controlar realment el país.

Quan els moviments marxistes ocuparen el poder, els seus països no estaven integrats econòmicament, sinó que hi havia, a moltes àrees, economies d'autosubsistència on els intercanvis es feien sovint en espècie. Els governs moçambiqueny i etiòp van intentar solucionar la situació amb la creació de cooperatives que afavorissin la producció i comercialització dels productes agraris i permetessin el creixement de la indústria a base de l'increment de la pressió fiscal sobre la petita pagesia. Els plans col·lectivistes van fracassar radicalment, perquè els pagesos es van negar a emmotllar-se

a uns plans que no tenien en compte la realitat del camp. Tampoc la nacionalització de la indústria va tenir els efectes desitjats per la manca de divises que va paraitzar totes les inversions governamentals i va aturar les fàbriques de l'Estat. A la llarga es va veure que els plans de desenvolupament eren inassolibles i els països socialistes africans van caure en l'engranatge del deute, en necessitar capitals foranis per a dur a terme els seus projectes, i com que la URSS es va negar a facilitar capital, van haver d'acudir a l'ajuda econòmica dels països occidentals, que els hi van imposar dures contrapartides.

També els problemes polítics van ser constants per la manca d'una base popular fidel a la ideologia marxista, sobretot perquè a Angola i Moçambic, els moviments revolucionaris van obtenir el poder pel seu contingut anticolonial i no pel seu socialisme. I a Etiòpia, el Derg va triomfar gràcies a la impopularitat del Negus i no pel prestigi de l'esquerra militar. En el moment de la seva arribada al poder, els grups esquerrans comptaven amb pocs militants i això va impedir formar quadres mitjos que fessin de pont entre la cúpula i el conjunt de la població (en el cas etiòp el fet s'agreuja perquè no tan sols va existir una estructura de partit fins al 1984). Els nous governants es negaven per principis a utilitzar els caps tradicionals com a representants de les poblacions rurals, i aquest refús va ocasionar la manca de representativitat dels portaveus pagesos. El mur que separava el partit de la població s'ampliava perquè els nous líders, provinents de la petita burgesia cosmopolita, rebutjaven la cultura tradicional que qualificaven de feudal i reaccionària, impeding d'aquesta manera qualsevol diàleg entre dirigents i pagesos. A la llarga, el progressiu allunyament entre govern i població va contribuir a què la política es regís no pel sistema de partit únic, com la premsa oficial afirmava, sinó pel vell sistema d'aliances familiars i ètniques que

va afavorir el desenvolupament del nepotisme i la corrupció.

El marxisme-leninisme va acabar sent només un argument de les classes burocràtiques dominants per legitimar-se davant els altres grups socials (oposant-se fins i tot als sindicats, com a Moçambic, o a l'esquerra històrica com a Etiòpia). A la fi, doncs, les polítiques nacionalitzadores no van afavorir ni al proletariat ni a la pagesia.

Aquesta falta de representativitat política del govern i el seu favoritisme ètnic van deixar sense resoldre en els tres països els problemes de la democratització política i de la reivindicació ètnica. La manca de democràcia va fer que aquests règims perdessin ràpidament suport (havent de recórrer a la repressió per a mantenir el control de la nació), i el favoritisme ètnic va fomentar que les ètnies desfavorides passessin a l'oposició armada i s'intensifiqués la guerra civil. No es pot considerar, veritablement, que aquests governs fossin realment populars.

Fins i tot en política externa, la debilitat dels governs va obligar a fer malarabismes ideològics: Etiòpia va pactar amb Israel des dels anys setanta, i Moçambic va firmar els pactes de NKomati amb Sud-àfrica al 1984 (i la major part de les seves divises provenen dels migrants moçambiquenys que treballen a les mines sud-africanes). Per una banda, la URSS, Corea del Nord i Cuba els subministren armament i col·laboració tècnica, per l'altra, les relacions econòmiques amb Occident són la base de la política econòmica dels règims afrocomunistes.

La seva debilitat intrínseca encara augmentà per la política exterior del govern Reagan, que va provocar un enduriment dels conflictes regionals fins a col·lapsar els tres països. La pèrdua progressiva d'importància de la Xina i del bloc afroasiàtic, juntament amb l'afebliment soviètic, van deixar els governs marxistes africans sense aliats exteriors. En el cas d'Angola i Moçambic, els canvis de Sud-àfrica han tret su-

(continua a la pàgina 19)

FRAGMENT DE LA CARTA DE L'ORGANITZACIÓ DE LA UNITAT AFRICANA (OUA)

Nosaltres, caps d'Estat i dels governs africans, reunits a Addis Abbeba, Etiòpia;

Convençuts que els pobles tenen el dret inalienable de determinar el seu propi destí;

Conscients del fet que la llibertat, la igualtat, la justícia i la dignitat són objectius essencials per a la realització de les aspiracions legítimes dels pobles africans;

Sabent que el nostre deure és posar els recursos naturals i humans del nostre continent al servei del progrés dels nostres pobles en tots els camps de l'activitat humana;

Guiats per una voluntat comuna de reforçar la comprensió entre els nostres pobles i la cooperació entre els nostres Estats, per tal de respondre a les aspiracions de les nostres poblacions cap a la consolidació d'una fraternitat i d'una solidaritat integrades en el si d'una unitat més ampla que trascendeixi les divergències ètniques i nacionals;

Convençuts que, per posar aquesta ferma determinació al servei del progrés humà, és important crear i mantenir condicions de pau i de seguretat;

Fermament decidits a salvaguardar i a consolidar la independència i la so-

berania durament conquerides, així com la integritat territorial dels nostres Estats, i a combatre el neocolonialisme en totes les seves formes;

Dedicats al progrés general de l'Àfrica;

Persuadits que la Carta de les Nacions Unides i la Declaració Universal dels Drets de l'Home, als principis de les quals reafirmem la nostra adhesió, ofereixen una base sòlida per a una cooperació pacífica i fructuosa entre els nostres Estats;

Desitjosos de veure unir-se tots els estats africans, d'aquí endavant, per assegurar el benestar dels seus pobles;

Resolts a reforçar els llaços d'unió entre els nostres Estats amb la creació d'institucions comunes i la seva consolidació;

Hem convingut en crear:

Art. 1.

1.1. Les altes parts contractants constitueixen, per la carta present, una organització denominada Organització de la Unitat Africana.

1.2. Aquesta organització comprèn els Estats africans continentals, Madagascar i les altres illes veïnes d'Àfrica.

Art. 2.

2.1. Els objectius de l'organització són els següents:

- reforçar la unitat i la solidaritat dels Estats africans;
- coordinar i intensificar la seva cooperació i els seus esforços per oferir unes millors condicions d'existència als pobles d'Àfrica;
- defensar la seva sobirania, la seva integritat territorial i la seva independència;
- eliminar en totes les seves formes el colonialisme de l'Àfrica;
- afavorir la cooperació internacional, comptant en la forma deguda amb la Carta de les Nacions Unides i amb la Declaració Universal dels Drets de l'Home.

2.2. Per aquest fins, els Estats membres coordinaran i harmonitzaran les seves polítiques generals, particularment en els següents camps:

- política i diplomàcia;
- economia, transports i comunicacions;
- educació i cultura;
- sanitat, higiene i nodriment;
- ciència i tecnologia;
- defensa i seguretat.

(continuació pàgina 14)

port a la guerrilla, i han obligat a pactar a dues forces dèbils i amb escàs suport popular per acabar una guerra que cap dels bàndols podia guanyar.

Dissortadament, la feblesa econòmica ha empitjorat i la possibilitat d'implantar un govern representatiu i popular, i no la dictadura d'un col·lectiu ètnic o ideològic, sembla encara molt llunyana (això passa igualment en la majoria dels països africans). No ha desaparegut de moment cap dels motius que van originar la caiguda del socialisme, fins i tot la guerra i la repressió sembla que encara no acabaran (almenys a Etiòpia). Succeiran als espan-

talls afrocomunistes unes caricatures de democràcia més esperpèntiques encara? És massa aviat per dir-ho, però

no hi ha motius per a un excessiu optimisme.

Gustau Nerin i Abad

Bibliografia.

- Ottaway, Marina&David, *Afrocomunism*, Nova York, 1981.
Halliday&Molyneux, *The Ethiopian Revolution*, London, 1982.
Markaris&Ayele Class, *Revolution in Ethiopia*, Nottingham, 19789
Cahen Michel, *Mozambique, la Revolution Implosée* Paris, 1984.
Geffray Christian, *La cause des armes au Mozambique, Anthropologie d'une guerre civile*, Paris, 1991

DCIDOB 37.

Àfrica subsahariana

Fèlix Houphouet-Boigny: El poder absolut a costa d'Ivori.

FELIX HOUPHOUET-BOIGNY: EL PODER ABSOLUT A COSTA D'IVORI

Fèlix Houphouet-Boigny, després de trenta anys de governar sense oposició legalitzada, s'ha enfrontat per primera vegada a un adversari en les darreres eleccions celebrades l'octubre de l'any passat i ha obtingut el setè mandat presidencial amb el 80% dels vots, quan ho havia fet el 1985 amb el 100%.

Ara ja no són tan simples les coses per al «vell», com és anomenat. Per primera vegada en la història de la costa d'Ivori ha tingut un opositor, M. Gbagbo que s'ha beneficiat del suport del partit socialista francès. Houphouet ha jugat la carta del liberalisme. De fet s'han oposat el jove professor i el vell propietari de plantacions. Ha aconseguit passar la prova en un moment polític molt crític en l'Àfrica negra francòfona. El creixement demogràfic i la caiguda dels preus de les primeres matèries fa que trontolli el sistema que els anys seixanta va implantar el general De Gaulle. Les darreres revoltes que s'han produït al Camerun, Senegal, Gabon i a la mateixa Costa d'Ivori en són una mostra.

Houphouet-Boigny, nascut fa vuitanta cinc anys a Yamoussoukro, és metge, un ric plantador i polític des de molt abans que Costa d'Ivori esdevingués independent. L'any 1945, com a President del Sindicat Agrícola, promou i aconsegueix l'exclusió dels europeus de la llista electoral, i també funda el Partit Democràtic de la Costa d'Ivori (PDCI) per aglutinar la burgesia indígena i portar la direcció política de l'Estat. Molt aviat, gràcies a l'esperit de la conferència de Brazzaville, a principis del 1944, és elegit diputat per la colònia, a l'Assemblea Nacional Francesa, en la primera constituïent del 1945, després d'una autèntica batalla electoral. Al cap d'un any, un grup de diputats africans convocarà un congrés polític africà a Bamako, capital del Mali. D'aquest congrés sortirà un gran partit, la Reunió Democràtica Africana (R.D.A.), al qual s'unirà el PDCI i Houphouet-Boigny en serà elegit pre-

sident. La influència d'aquest partit s'estendrà fins al Sudan, Níger i Guinea. A Costa d'Ivori obtindrà el 98% dels vots. Després d'uns fets violents el 6 de febrer de 1949, Houphouet-Boigny decideix canviar l'orientació del R.D.A. i això vol dir trencar amb els comunistes. Serà en aquest moment que el ministre francès d'ultramar, François Mitterrand, li proposarà un pacte de lleial col·laboració a favor de l'Àfrica francesa, que ambdues parts respectaran fidelment. De fet, des del 1946, hi va haver de manera permanent un o diversos ministres d'origen africà en els governs de França, entre els quals i amb molt prestigi el mateix Houphouet-Boigny. Una vegada escollida l'opció prevista per la Constitució de 1958, amb l'Estatut d'Estat membre de la Comunitat, els territoris de l'Àfrica francesa es proclamen repúbliques i a cada una es dona una constitució. Així se separen de la República Francesa i els diputats i senadors africans deixen el parlament. Tanmateix Houphouet-Boigny, des de mitjans del 1959 al setembre del 1960, serà ministre conseller del gabinet del president De Gaulle.

El mes d'agost de 1960, Costa d'Ivori proclama la seva independència, com també ho fan l'Alt Volta, Níger i Daho-mey. Houphouet-Boigny, com a líder polític, no va creure convenient la federació amb aquests pobles perquè no veia com compaginar la prosperitat de Costa d'Ivori amb els altres tres països deficitaris.

En el moment de proclamar la independència, deia: «no diem adéu a França, sinó fins després», resumint així la seva manera de pensar i els fets que han orientat la seva política de col·laboració constant amb França i amb tots els Estats francòfons conservadors de la regió. En els sis períodes presidencials des de 1960 ha estat candidat solitari i el PDCI l'únic partit, fins el 3 de maig passat en què s'ha introduït per primera vegada el multipartidisme.

Durant molt de temps Houphouet-

Boigny ha practicat un capitalisme selvatge i ha semblat que era l'exemple de l'èxit, de la confiança dels capitals, de la independència, però, en els últims temps, després de la maniobra de l'embargament, des de 1987 al 1989, de l'exportació de cacau, del qual és el primer productor mundial, amb l'intent de pressionar sobre l'evolució del mercat mundial que havia caigut als nivells més baixos, s'ha trobat obligat a malvendre, i els preus garantits als productors han disminuït a la meitat. Aquesta crisi econòmica ha transformat la Costa d'Ivori en el país amb el deute més alt per càpita del continent.

Enric Crusat i de Abaria

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

Dades.

ÀFRICA SUBSAHARIANA-DADES

ELS PRINCIPALS GRUPS ÈTNICS

• Àfrica de l'Est:

Etiòpia: hamita, semita.
 Madagascar: betsimisaraka, betsileo.
 Seychelles: india, criolla.
 Somàlia: somali.
 Sudan: àrab, nilòtica.
 Kenya: kikuiu, massai, turkana, borana.
 Tanzània: ngoni.
 Uganda: Baganda, Basiga, Baniankore, Naianruanda, lango, karimoio.

• Àfrica Central.

Camerun: fang, xoa, tuputi, kirdi, matakan, peul, bororo, bamileke, bamum, duala.
 Congo: bakongo, bugangui, pigmeu.
 Gabon: take, kuele, bantu.
 Guinea equatorial: bubi, annobon, ndowa.
 Burundi: hutus, tutsi, batwa.
 Centre-àfrica: baia, mandinga, sango, banda, babinga.
 Zaire: bwaka, kongo, kwangukwilu, lunda, tsokwe, luba, lulu., mingo, ngala, zande.

• Àfrica Occidental.

Senegal: wòlof, tulani, serer, diola.
 Guinea Conakry: susu, fulbe, malinke, kissi.
 Sierra Leone: mende, krio, kono.
 Libèria: mende-fu, kru, kissi-gola.
 Costa d'Ivori: agni-axanti, akrou, senufo, kusa.
 Mali: bambara, tuareg, senufo, malinke dogo.
 Burkina Faso: mossi, bobo, gurunsi, peul, haussa, tuareg.
 Togo: ewe, mina, kabje, kotokoli, moba.
 Benin: for, adia, bariba, oiruba, aizo, somba.
 Nigèria: haussa, ibo.
 Níger: onghai, djerma,
 Txad: àrab, bororo, tubu, hakka massa, kotoko.

• Àfrica Austral.

Angola: ovimbundu, kimbundu, bonkongo
 Moçambic: tsonga, aranga, nhanga, macua.
 Zimbabwe: xona, ndebele.
 Namíbia: ovambo, kavango, herero, damara, nama, blanc.
 Lesotho: basunto, zulu.
 Sud-àfrica: zulu, hossa, otho, blanc.

ELS PAISOS MES RICS (renda per càpita en \$)

Gabon	3.080
Seychelles	2.246
Sud-àfrica	1.850
Namíbia	1.400
Maurici	1.200
Congo	990
Camerun	910

ELS PAISOS MES POBRES (renda per càpita en \$)

Gàmbia	230
Moçambic	210
Mali	180
Guinea Equatorial	176
Guinea Bissau	170
Zaire	160
Malawi	160
Txad	150
Burkina Faso	150
Etiòpia	120

PRESIDENTS AFRICANS MES POPULARS

Nom	Estat	Vots (milers)
1. Robert Mugabe	Zimbawe	2.328
2. Kenneet Kaunda	Zàmbia	1.932
3. Daniel Arap Moi	Kenya	1.572
4. Ali Hassan Mwinyi	Tanzània	1.059
5. Yoweri Museveni	Uganda	851
6. Jerry Rawlings	Ghana	850
7. Abdu Diuf	Senegal	847
8. Ibrahim Babangida	Nigèria	818

DIRIGENTS AMB MES ANYS DE PODER

Houphouet-Boigny	Costa d'Ivori	31 anys
Kennet Kaunda	Zàmbia	27 anys
H. Kamuzun Banda	Malawi	27 anys
Mobutu Sese-Seko	Zaire	26 anys
Dawda K. Jawara	Gàmbia	26 anys
Omar Bongo	Gabon	24 anys

ÀFRICA SUBSAHARIANA-DADES

RECURSOS BÁSICS DE L'ECONOMIA AFRICANA PER ESTATS

Angola:	petroli, or, cafè, cotó.
Benín:	oli de palma, cacauets, cafè, cotó.
Botswana:	cacauets, ramaderia, coure, níquel.
Burkina Faso:	fosfats, plom, or, níquel.
Burundi:	tè, cafè, minerals.
Cap Verd:	blat de moro, canya de sucre, pesca, sal.
Camerun:	cafè, cacau, fusta, canya de sucre, ramaderia.
R. Centreafricana:	diamants, urani, fusta, cotó
Comores:	arròs, blat de moro, fruites, turisme.
Congo:	petroli, gas, zinc, coure, blat de moro.
Costa d'Ivori:	cacau, cafè, fusta, ananàs, petroli.
Djibuti:	ramaderia, activitat portuària.
Etiòpia:	blat, cotó, blat de moro, tabac.
Gabon:	petroli, fusta, urani, ferro.
Gàmbia:	cacauets, blat de moro, pesca.
Ghana:	cacau, mandioca, arròs, coure, bauxita.
Guinea:	blat de moro,, plàtans, arròs, ferro, alumini.
Guinea Bissau:	cacauets, arròs, oli de palma, pesca.
Guinea Equatorial:	cacau, fusta, cafè, pesca.
Kenya:	cafè, tè, blat de moro, ramaderia, turisme.
Lesotho:	ramaderia, llana, blat de moro, sorgo.
Libèria:	ferro, cautxú, diamants, flota mercant.
Malawi:	tabac, blat de moro,, tè, sucre.
R. Malgaixa:	cafè, sucre, mica, ramaderia, pesca.
Mali:	mill, blat de moro, cotó, cacauets, sal, ferro.
Maurici:	sucre, tè, turisme.
Moçambic:	cotó, canya de sucre, tè, cacauets, ferro,
Namíbia:	diamants, urani, coure, ramaderia.
Níger:	mill, sorgo, mandioca, cotó, tabac.
Nigèria:	petroli, carbó, estany, gas, oli de palma.
Ruanda:	patates dolces, arròs, cafè, volframí.
Sao Tomé:	cafè, cacau, copra(carn de coco).
Senegal:	cacauets, fosfat, ramaderia, pesca.
Seychelles:	copra (carn de coco) canyella, pesca, turisme.
Sierra Leone:	arròs, palmera, cacauets, diamants, bauxita.
Somàlia:	ramaderia, sorgo, blat de moro, pesca.
Sudan:	cotó, cacauets, mill, sucre, ramaderia.
Sud-àfrica:	or, platí, urani, carbó, indústria.
Swaziland:	arròs, blat de moro, fusta, ferro, amiant.
Tanzània:	blat de moro, cotó, sorgo, diamants.
Togo:	fosfat, cafè, cacau, oli de palma, iuca.
Txad:	blat de moro, cacauets,
Uganda:	cafè, cotó, tè, plàtans, ramaderia.
Zaire:	coure, cobalt manganès, zinc, urani.
Zàmbia:	coure, zinc, carbó, blat de moro.
Zimbabwe:	ferro, coure, or, amiant, carbó.

DATES DE LES INDEPENDENCIES.

1-1-56	Sudan
6-3-57	Ghana
2-10-58	Guinea Conakry
1-1-60	Camerun
27-4-60	Togo
20-6-60	Senegal, Mali
26-6-60	República Malgaixa
30-6-60	Zaire
1-7-60	Somàlia
1-8-60	Benín
3-8-60	Níger
5-8-60	Burkina Faso(Alt Volta)
7-8-60	Costa d'Ivori
11-8-60	Txad
13-8-60	República Centreafricana
15-8-60	Congo
17-8-60	Gabon
1-10-60	Nigèria
27-4-61	Sierra Leone
9-12-61	Tanzània
1-7-62	Burundi, Ruanda
9-10-62	Uganda
12-12-63	Kenya
6-7-64	Malawi
24-10-64	Zàmbia
18-2-65	Gàmbia
30-9-66	Botswana
6-9-68	Swaziland
4-10-66	Lesotho
12-3-68	Maurici
12-10-68	Guinea Equatorial
24-9-73	Guinea Bissau
25-6-75	Sao Tomé i Príncipe
5-7-75	Cap verd
6-7-75	Comores
17-7-75	Moçambic
28-6-76	Seychelles
27-6-77	Djibouti
18-4-80	Zimbabwe
21-7-90	Namíbia

ELS PAISOS MES POBLATS. (en milions)

Nigèria	103
Etiòpia	49
Sud-àfrica	39
Zaire	36
Tanzània	27
Kenya	25
Sudan	25
Moçambic	25
Ghana	15
Camerun	12

DCIDOB 37. **Àfrica subsahariana**

Selecció de documents de la Base de Dades CIDOB sobre Àfrica.

ÀFRICA SUBSAHARIANA-BIBLIOGRAFIA

Selecció de documents de la Base de Dades CIDOB sobre Àfrica

- 911475502** CC = CENDES-C 11/89
Ti: *Nacionalismo, descolonización y panafricanismo en África*
Au: GONZÁLEZ LÓPEZ, David
Nr: Cuadernos del Cendes
Venezuela, 1989; pp = 121-133
África/Nacionalismo/Descolonización/Cooperación/Política Historia
- 901364002** CC = D-ONU 1/88-89
Ti: *Asuntos políticos militares y económicos africanos en su relación con la seguridad, el desarme y el fomento de la confianza*
Au: A = DENIJI, Oluyemi
Nr: Desarme, revista periódica de las Naciones Unidas
New York, 1989; pp = 59-76
África/Descolonización/Seguridad/Relaciones Internacionales/ONU/OUA/CEDEAO
- 880875808** CC = Pol. In. 2-3/87
Ti: *Stato e potere in África/la società; tolleranza religiosa e recupero dell'autenticità*
Au: BERNARDI, Bernardo
Nr: Politica Internazionale
Roma, 1987; pp = 89-96
África/Cultura/Religión/Sociología/Descolonización
- 880875302** CC = Pol. In. 2-3/87
Ti: *Stato e potere in África/le istituzioni; descolonizzazione e controllo dell'economía*
Au: DEPELCHIN, Jacques
Nr: Politica Internazionale
Roma, 1987; pp = 24-36
África/Congo/Angola/Mozambique/Estado/Descolonización/Economía Nacional/Desarrollo
- 080836201** CC = L.
Ti: *África internacional; la economía*
Au: CORTÉS, José Luis (et al.)
Ed: IEPALA
Madrid, 1986; pp = 111
África/Economía Nacional/Colonialismo/Desarrollo Rural Independencia/Descolonización/Agricultura/Material Básico/Pensamiento Político/Bibliografía/Estadísticas
- 870816308** CC = L.
Ti: *Historia de la descolonización 1919-1986; las independencias de Asia y África*
Au: MARTINEZ CARRERAS, José L.
Ed: ISTMO
Madrid, 1987; pp = 426
África/Asia/Oceania/Historia/Descolonización/Mundo Árabe/Sudeste Asiático/África Subsahariana/África Francófona Bibliografía/Proceso Político/Islamismo/Independencia Mapa Específico
- 870723002** CC = M.Af. 253-54/87
Ti: *Il y a trente ans... l'accélération du processus de décolonisation en Afrique Noire Franchophone*
Au: SEMI-BI, Zan
Nr: Le Mois Afrique
Paris, 1987; pp = 7-26
África Francófona/ Descolonización/Proceso Político/Historia
- 870625502** CC = J.M.A.S. 4/86
Ti: *Descolonisation and political socialisation with reference to west África*
Au: GOLDBERG, Melvin
Nr: The Journal of Modern África Studies
New York, 1986; pp = 663-677
África/África Occidental/Descolonización/Historia
- 860450702** CC = M. AF. 235-36/85
Ti: *Les doctrines de sécurité en Afrique Centrale*
Au: OWANA, Joseph
Nr: Le Mois Afrique
Paris, 1985; pp = 3-15
África/África Central/ Seguridad/Región/Alianza/Colonialismo/Política Interior/ Descolonización/Proceso Político
- 860447302** CC = M. AF. 245-6/86
Ti: *Les leaders africains du mouvement de décolonisation*
Au: ABAMBY, Alfred-Alpha-Zentho
Nr: Le Mois en Afrique
Paris, 1986; pp = 133-141
África/Movimientos de Liberación/Descolonización/Sociedad Historia/Estrategía
- 911464802** CC = L.
Ti: *France in black África*
Au: TERRY McNAMARA, Francis
Ed: NDU Press
Washington, 1989; pp = 297
África Negra/Francia/Historia/Colonialismo/Independencia/Cooperación/Normalización/Bibliografía
- 901352402** CC = Ti. P. 14/89
Ti: *¿Hacia la solución de los conflictos en la región sudáfrica?*
Au: MTALA KABANGU, Tshimpanga
Nr: Tiempo de paz
Madrid, 1989; pp = 52-58
África Austral/Conflicto/Paises/Relaciones Internacionales/Guerra Civil/Racismo/Independencia/Mapa Específico

CC: Código de clasificación
Ti: Título
Au: Autor
Nr: Nombre revista
Ed: Editorial

DCIDOB 37. **Àfrica subsahariana**

Fragment de la carta de l'organització de la unitat africana (OUA).

FRAGMENT DE LA CARTA DE L'ORGANITZACIÓ DE LA UNITAT AFRICANA (OUA)

Nosaltres, caps d'Estat i dels governs africans, reunits a Addis Abbeba, Etiòpia;

Convençuts que els pobles tenen el dret inalienable de determinar el seu propi destí;

Conscients del fet que la llibertat, la igualtat, la justícia i la dignitat són objectius essencials per a la realització de les aspiracions legítimes dels pobles africans;

Sabent que el nostre deure és posar els recursos naturals i humans del nostre continent al servei del progrés dels nostres pobles en tots els camps de l'activitat humana;

Guiats per una voluntat comuna de reforçar la comprensió entre els nostres pobles i la cooperació entre els nostres Estats, per tal de respondre a les aspiracions de les nostres poblacions cap a la consolidació d'una fraternitat i d'una solidaritat integrades en el si d'una unitat més ampla que trascendeixi les divergències ètniques i nacionals;

Convençuts que, per posar aquesta ferma determinació al servei del progrés humà, és important crear i mantenir condicions de pau i de seguretat;

Fermament decidits a salvaguardar i a consolidar la independència i la so-

berania durament conquerides, així com la integritat territorial dels nostres Estats, i a combatre el neocolonialisme en totes les seves formes;

Dedicats al progrés general de l'Àfrica;

Persuadits que la Carta de les Nacions Unides i la Declaració Universal dels Drets de l'Home, als principis de les quals reafirmem la nostra adhesió, ofereixen una base sòlida per a una cooperació pacífica i fructuosa entre els nostres Estats;

Desitjosos de veure unir-se tots els estats africans, d'aquí endavant, per assegurar el benestar dels seus pobles;

Resolts a reforçar els llaços d'unió entre els nostres Estats amb la creació d'institucions comunes i la seva consolidació;

Hem convingut en crear:

Art. 1.

1.1. Les altes parts contractants constitueixen, per la carta present, una organització denominada Organització de la Unitat Africana.

1.2. Aquesta organització comprèn els Estats africans continentals, Madagascar i les altres illes veïnes d'Àfrica.

Art. 2.

2.1. Els objectius de l'organització són els següents:

- reforçar la unitat i la solidaritat dels Estats africans;
- coordinar i intensificar la seva cooperació i els seus esforços per oferir unes millors condicions d'existència als pobles d'Àfrica;
- defensar la seva sobirania, la seva integritat territorial i la seva independència;
- eliminar en totes les seves formes el colonialisme de l'Àfrica;
- afavorir la cooperació internacional, comptant en la forma deguda amb la Carta de les Nacions Unides i amb la Declaració Universal dels Drets de l'Home.

2.2. Per aquest fins, els Estats membres coordinaran i harmonitzaran les seves polítiques generals, particularment en els següents camps:

- política i diplomàcia;
- economia, transports i comunicacions;
- educació i cultura;
- sanitat, higiene i nodriment;
- ciència i tecnologia;
- defensa i seguretat.

(continuació pàgina 14)

port a la guerrilla, i han obligat a pactar a dues forces dèbils i amb escàs suport popular per acabar una guerra que cap dels bàndols podia guanyar.

Dissortadament, la feblesa econòmica ha empitjorat i la possibilitat d'implantar un govern representatiu i popular, i no la dictadura d'un col·lectiu ètnic o ideològic, sembla encara molt llunyana (això passa igualment en la majoria dels països africans). No ha desaparegut de moment cap dels motius que van originar la caiguda del socialisme, fins i tot la guerra i la repressió sembla que encara no acabaran (almenys a Etiòpia). Succeiran als espan-

talls afrocomunistes unes caricatures de democràcia més esperpèntiques encara? És massa aviat per dir-ho, però

no hi ha motius per a un excessiu optimisme.

Gustau Nerin i Abad

Bibliografia.

- Ottaway, Marina&David, *Afrocomunism*, Nova York, 1981.
Halliday&Molyneux, *The Ethiopian Revolution*, London, 1982.
Markaris&Ayele Class, *Revolution in Ethiopia*, Nottingham, 19789
Cahen Michel, *Mozambique, la Revolution Implosée* Paris, 1984.
Geffray Christian, *La cause des armes au Mozambique, Anthropologie d'une guerre civile*, Paris, 1991

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

Cronologia.

MARÇ

1.- El rei Hussein de Jordània urgeix a la comunitat internacional perquè faci front al problema dels palestins amb el mateix criteri que s'ha aplicat en el cas de Kuwait.

2.- El Consell de Seguretat de la ONU aprova la Resolució 686 que fixa les condicions per un altoel-foc permanent en el Golf Pèrsic amb 11 vots a favor, 1 en contra de Cuba i 3 abstencions per part del Iemen, la Índia i Xina. La resolució manté l'embargament militar i econòmic i admet el dret de tornar a les operacions militars per part de la coalició anti-iraquiana, si no es compleixen les condicions de la rendició.

3.- Les repúbliques bàltiques d'Estònia i Letònia celebren els referèndums sobre la independència amb una massiva assistència de la població. Els resultats afirmatius no arribarien a la majoria necessària per iniciar el procés legal de separació de la URSS, si la consulta s'hagués fet segons les lleis soviètiques.

Irak accepta totes les condicions imposades per la coalició internacional encapçalada per EE.UU., per a instaurar l'alto-el-foc ordenat pel President Bush.

4.- El Soviet Suprem de la URSS ratifica el Tractat «2+4» sobre els aspectes exteriors de la unificació d'Alemanya que es va firmar a Moscou el 12 de setembre passat.

6.- Aldarulls multitudinaris a Tirana posen novament Albània al llindar d'una explosió social, mentre continua la fugida massiva d'albanesos cap a Itàlia en vaixells segrestats a la costa adriàtica i milers de persones es concentren davant de les ambaixades occidentals a Tirana per buscar la sortida del país.

Els dirigents de vuit repúbliques federades (entre un total de 15) i de 18 repúbliques autònomes arriben a un acord sobre el projecte de Tractat de la Unió, com a base del nou Estat soviètic, en una reunió del Consell Federal

7.- El govern israelià rebutja la proposta de Bush de «territoris a canvi de pau», per a solucionar el conflicte àrabo-israelià. El secretari d'Estat nord-americà, J. Baker, comença una gira diplomàtica per l'Orient Pròxim per posar les bases d'un diàleg entre els

àrabs i els israelians que aconseguir la pacificació de la zona.

10.- A Benín se celebren les primeres eleccions presidencials lliures des de fa gairebé 30 anys.

14.- El secretari d'Estat nord-americà J. Baker, arriba a Moscou per a tractar amb les autoritats soviètiques el pla de pau per a l'Orient Mig i les converses sobre el desarmament entre els dos Estats.

15.- El president de la Federació Iugoslava, B.Jovic, anuncia la seva dimissió perquè no vol ser còmplice de decisions que contribueixin a desintegrar el país i que poden portar unes conseqüències catastròfiques per a les persones i els pobles de Iugoslàvia.

17.- El ministre d'Estat de Kuwait anuncia la celebració d'eleccions legislatives dintre de sis mesos o un any com a màxim, a més de canvis importants en les estructures econòmiques administratives del país.

18.- A Angola, el 8è Congrés de la UNITA aprova la fi de la lluita armada i la transformació de l'organització en un partit polític.

Els ministres d'Exteriors de la CE., de Centro-amèrica, Mèxic, Veneçuela, Panamà i Colòmbia inauguren a Managua la VII Conferència de San Jose per a la cooperació econòmica i financera.

20.- Els governs d'Iran i d'Àrabia Saudita anuncien el restabliment de les seves relacions diplomàtiques, interrompudes fa gairebé tres anys.

21.- El Soviet Suprem de la URSS aprova una resolució que dona caràcter obligatori als resultats del referèndum sobre la Unió, àdhuc en aquelles repúbliques que no hi han volgut participar.

22.- La Conferència de l'Organització per a l'agricultura i l'alimentació (FAO), celebrada a Roma, denuncia la greu contaminació dels aliments produïts als països rics i que són exportats als països pobres.

24.- Els líders de l'oposició a Mali fan una crida als ciutadans per una vaga general indefinida fins a la caiguda del govern de Mousa Traoré, després que 150 persones han estat mortes, des del dia 22, per la repressió policial en contra de les manifestacions convocades per l'oposició.

26.- Els presidents del Brasil, F. Collor, d'Argentina, C. Menem, d'Uruguai, L. Lacalle, i de Paraguai, A. Rodríguez, van signar a Asunción el document constituent del Mercat Comú del Con Sud (MERCOSUR), que estableix la seva posada en marxa per al 31 de desembre de 1994 i els passos a fer durant el període de transició.

Al Mali, un cop militar derroca al president Moussa Traoré. El líder de la rebel·lió, el tinent coronel A. Toumani Toure, anuncia la detenció del president i demana la fi de les manifestacions i enfrontaments.

30.- El Govern del Líban decidex la dissolució en un mes de totes les milícies, «libaneses i no libaneses».

31.- Els habitants de Geòrgia participen massivament al referèndum convocat per les autoritats de la República. El 99,06% dels electors es pronuncien a favor de restablir la independència anterior a 1918.

En les eleccions a Albània, el Partit del Treball obté un 66% dels vots i 156 escons, el Partit Democràtic el 27% i 67 escons i l'organització independent de la minoria grega albanesa, Omonia, el 1,2% i 3 escons. El president, R. Alia, no aconsegueix el seu escó.

ABRIL

1.- D.Rohwedder, cap de la Treuhandanstalt, organisme encarregat de la privatització dels bens en l'antiga RDA és assassinat a Düsseldorf per la Fracció de l'Exèrcit Roig.

2.- França demana que el Consell de Seguretat de la ONU condemni la repressió iraquiana sobre els kurds i els xiïtes.

3.- Parlamentaris de 34 països de la CSCE discuteixen a Madrid sobre la creació d'una assemblea parlamentària amb 250 representants, sense seu permanent, que celebri una sessió ordinària anual de 3 a 5 dies i que adopti decisions per majoria.

El Consell de Seguretat aprova per 12 vots a favor, 1 en contra de Cuba i 2 abstencions de Iemen i Equador, la resolució 687 que ordena a Irak destruir totes les armes químiques i biològiques

i els míssils bal·lístics, com també dedicar una part dels ingressos per la venda de petroli a pagar les indemnitzacions per la invasió de Kuwait.

Centenars de milers de kurds cerquen refugi en les muntanyes frontereres de Turquia, Iran i Síria, en una situació d'extrema precarietat, mentre les tropes de Saddam Hussein proclamen la seva victòria.

5.- El president de la Federació Russa, B. Eltsin, obté una gran victòria, en aprovar el Congrés de Diputats de la República una resolució que li permet, de fet, governar per decret i fixa el proper 12 de juny com a data per l'elecció del president de Rússia.

7.- Els resultats de la segona volta de les eleccions legislatives d'Albània confirmen que el Partit del Treball ha aconseguit més dels dos terços dels escons (168), el Partit Democràtic en té 75, el Moviment Omonia 5 i la Unió de Veterans 1.

9.- El Parlament de la República de Geòrgia declara la seva independència de la URSS en aprovar per unanimitat el decret presentat pel president, Z. Gamsajurdia, que és la conseqüència del plebiscit del 31 de març, en que el poble va votar per la independència.

12.- L'Assemblea Nacional francesa adopta definitivament un nou estatut per a Còrsega, on reconeix per primera vegada de forma oficial l'existència en aquesta illa del poble cors.

15.- Els ministres d'Afers Exteriors de la CE acorden aixecar les últimes sancions econòmiques que, adoptades el 1986, es mantenien contra Sud-àfrica. També demanen formalment al Secretari General de la ONU que es jutgi a Saddam Hussein per crims contra la Humanitat.

17.- M. Gorbtxov proposa a Tòquio la celebració d'una conferència de les cinc potències del Pacífic (URSS, Xina, Japó, Índia i EE.UU.) com primer pas per a la creació d'un fòrum multilateral de seguretat i cooperació en la regió.

19.- La visita de M. Gorbtxov al Japó acaba en un clima molt tens davant de la seva negativa a anar més enllà de reconèixer que les quatre illes Kurils són un element pertorbador per a normalitzar les relacions entre els dos països i la promesa de desmilitaritzar-les. Les autoritats japoneses es neguen a donar una quantiosa ajuda financera sol·licitada per Gorbtxov.

21.- Els demòcrates-cristians alemanys són derrotats en les eleccions de Renània-Palatinat, on han governat des del 1946. Els resultats - 38,7% per a la CDU; 44,8% pel SPD - comporten un canvi de majories en el Bundestag (segona cambra del Parlament Federal).

25.- Els caps de la diplomàcia soviètica i nord-americana, A. Bessmertnij i J. Baker, es reuneixen a Kislodovodsk per a tractar de la celebració d'una conferència de pau a l'Orient Mig i arriben a un acord sobre el tractat CFE.

28.- El primer ministre israelià, I. Xamir, refusa les concessions realitzades pel seu ministre d'Exteriors, D. Levy, davant de J. Baker el passat dia 26, tractant sobre la futura conferència de pau.

29.- El Consell de Seguretat de la ONU aprova per unanimitat la creació d'una missió especial per a la supervisió del plebiscit del Sàhara i recomana a l'Assemblea General l'aprovació del pressupost d'aquesta força (MINURSO, missió de la ONU per al referèndum del Sàhara oriental).

Els països signants del Tractat Antàctic aconsegueixen l'acord sobre la prohibició d'explotar els minerals del continent durant 50 anys. Després l'acord podrà ser revisat per majoria, sense fer falta el consens com demanaven els ecologistes i els països partidaris de la prohibició total.

Un cicló arrassa les ciutats costaneres de Bangladesh i causa més de cent mil morts i milers de desapareguts.

MAIG

1.- Les delegacions del govern d'Angola i de la UNITA signen a Estoril (Portugal) els acords que posen fi a la guerra que dura des de fa 15 anys a l'interior del país. L'alto-el·foctindrà lloc el 15 de maig i el novembre de 1992 hi haurà les primeres eleccions multipartidistes de la història d'Angola.

2.- El Consell Nacional de Manteniment de la Pau, que va prendre el poder a Tailàndia en un cop d'estat el 23

de febrer, anuncia l'aixecament de la llei marcial degut a la calma que regna en el país, fora d'alguns districtes fronterers, considerats massa sensibles pels militars.

4.- El Ministeri de Defensa de Nicaragua informa que un grup d'ex-contres va atacar a alguns militars sandinistes que treballaven en la construcció d'una carretera aprop de la frontera amb Hondures.

7.- El ministre de Defensa de Iugoslàvia, V. Kadijevic, declara que l'exèrcit assumirà la tasca d'assegurar la pau en el país, si no ho fan les autoritats federals i republicanes. Es l'advertiment més sever llançat per l'exèrcit, després del deteriorament de la situació política a Iugoslàvia, marcada pels últims enfrontaments inter-ètnics.

8.- El govern federal de Iugoslàvia fa una crida de 11 punts, que a la pràctica recolza la presa del control per part de les forces armades d'unes zones determinades de l'Estat, mentre l'Exèrcit avisa al poder polític perquè no s'oposi a la seva intervenció, que sembla ja decidida per la cúpula militar.

9.- El president de Croàcia, F. Tudjman, declara que en cap cas desarmarà les unitats de reserva de la policia autònoma croata, com exigeix la Presidència col·lectiva federal.

Irak refusa la proposta de crear una força de policia de la ONU per a reemplçar als soldats aliats que vetllen per la seguretat dels refugiats kurds.

11.- El Partit Nacional Unificat (UNP) del president de Sri Lanka, R. Premadasa, guanya ampliament les eleccions locals a 190 dels 237 municipis, i el Partit de la Llibertat (SLFP), que denuncia l'existència de frau electoral, només guanya a 36 llocs.

El 99% dels serbis de l'autoproclamada província autònoma de Krajina (enclau serbi a Croàcia) vota a favor de la unificació amb Sèrbia en un referèndum, no reconegut com a vàlid ni per Croàcia, ni per Sèrbia.

15.- El president francès, F. Mitterrand, anuncia la seva decisió de substituir el primer ministre M. Rocard per Edith Cresson, per dirigir <el nou impuls> necessari a la política francesa.

16.- El govern del Líban aprova un tractat de germanor, cooperació i coordinació entre el Líban i Síria, que representa un nou pas en l'aplicació de l'acord de Taif de 1989.

CRONOLOGIA

Els ministres d'Exteriors dels països membres del Pacte Andí (Bolívia, Perú, Equador, Colòmbia i Veneçuela) aproven l'establiment d'una política que permeti la lliure circulació de persones i mercaderies en els seus territoris.

17.- Hassan II del Marroc organitza una «segona marxa verda» sobre el Sàhara Occidental com a resposta al pla del referèndum sobre l'autodeterminació, aprovat pel Consell de Seguretat de la ONU. L'Assemblea General aprova un pressupost de 180,6 milions de \$ per la missió de NN.UU. durant la celebració d'aquest referèndum.

El líder dels kurds, Massud Barzani, anuncia que ha arribat a un acord de principi amb el règim de Saddam Hussein per establir un sistema democràtic a Irak i acabar amb la crisi del poble kurd al nord del país, però encara es manté en suspens la firma de l'acord per les diferències que subsisteixen sobre l'autonomia de la regió del Kurdistan iraquí.

19.- Els croates voten a favor de la independència d'aquesta república, la segona en importància de la Federació iugoslava, per un 95% de vots del 86% de participació. I en un intent de desfer el buit de poder, creat pel bloqueig de la Presidència col·lectiva, el primer ministre federal, A. Markovic, crea un comitè de coordinació, que se suposa comptar amb el suport de l'exèrcit.

Els resultats de les eleccions legislatives a Xipre mostren el reforçament dels conservadors (DISY), una forta pujada dels comunistes (AKEL), el manteniment dels socialistes (ADISOK) i l'enfonsament del centre (DIKO).

20.- A la Índia comencen les eleccions, on 520 milions de votants elegiran un nou Parlament. El Govern mobilitza un milió de soldats per a protegir els comicis.

Després de la votació tan clara a favor de la independència del poble croata, el seu representant a la Presidència federal s'autoproclama cap d'estat de la Federació iugoslava.

21.- El president d'Etiòpia, Mengistu H. Mariam, dimiteix després de 14 anys d'ocupar el poder, assetjat pels rebels d'Eritrea i Tigré i pel seu propi Parlament, favorable a la negociació i al multipartidisme. Amb la seva fugida del país, queda el poder a les mans del vice-president general Tesfaye Gabre Kidane.

A l'Índia, Rajiv Gandhi, líder i candidat del Partit del Congrés a les eleccions, antic primer ministre, mor en un atemptat a Sriperumpudur, en l'Estat meridional de Tamil Nadú.

22.- El president de la Federació Russa, B. Eltsin, aconsegueix que el Congrés dels Diputats de la República aprovi per una gran majoria de 615 vots contra 235, la llei que atorga a Rússia una presidència amb amplis poders executius, si bé sota el control del Congrés.

El primer ministre de Corea del Sud, Ro Jai-bong, presenta la seva dimissió a causa de les violentes manifestacions que es van donant des del passat 26 d'abril, exigida per l'oposició parlamentària i per diputats del propi partit del Govern.

24.- A Etiòpia, els rebels entren a As-

mara, on les forces del Govern es reneixen després de cruents combats. Israel organitza un pont aeri massiu per a portar uns 18.000 jueus etiops (falashas) des d'Addis Abeba a Tel Aviv.

25.- Els últims soldats cubans que estaven a Angola retornen al seu país i es posa fi a 31 anys d'operacions militars a l'Àfrica en nom de la solidaritat internacional.

26.- El secretari general de la ONU, J. Pérez de Cuéllar, viatja al Marroc i a Algèria per analitzar amb el rei Hassan II i el president Chadli Benyedid el pròxim referèndum d'autodeterminació del Sàhara Occidental.

27.- Els escamots del FDRPE (Front Democràtic Revolucionari del Poble Etiop) entren a Addis Abeba, després de l'alto-el-foc establert a Londres entre els representants del Govern i les tres formacions insorgents, i exigeixen que l'exèrcit es rendeixi abans de 48 hores.

31.- El president d'Angola, J.E. dos Santos, i el cap de la UNITA, J. Savimbi, signen a Lisboa l'acord que posa fi a la guerra civil que ha assolat el país des de la seva independència el 1975, en presència dels caps de les diplomàcies del EE.UU. i la URSS. El Consell de Seguretat de la ONU aprova per unanimitat la missió d'una força de pau a Angola per vigilar l'alto-el-foc i observar el procés electoral que se celebrarà en el termini d'un any i mig.

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Població _____ D.P. _____ Telèfon _____

Data de naixement _____ Professió _____

D.N.I. n° _____

Banc o Caixa _____

Adreça _____

Població _____

Nom del(dels) titular(s) _____

SUBSCRIU-TE ALS SERVEIS DE LA FUNDACIÓ CIDOB.

- Rebràs informació puntual de totes les activitats de la Fundació
- Tindràs lliure accés a la biblioteca, descompte als cursos i activitats i rebràs les publicacions adients a la subscripció que trïis.

Publicacions

- Quota 2.500 ptes. any. Dossier Cidob (DCIBOB)
- Quota 5.000 ptes. any. Rev. Afers Intern.+DCIDOB
- Quota 10.000 ptes. any. Anuari Intern.+Rev.Afers. Intern.+DCIDOB.

Sistema de pagament:

Domiciliació del rebut anual a entitat bancària o de crèdit.
Ompliu, si us plau, el cupó adjunt i trameteu-lo per correu a CIDOB.

Data

Signatura:

Senyor Director:

Prego a vostè que prengui nota de carregar al meu compte/a la meua llibreta obert/a en aquesta entitat, els rebuts que hi presentarà CIDOB.

Atentament

(signatura)

Signat per _____

Adreça del titular _____

N° compte/llibreta _____

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

El punt informatiu per a immigrants estrangers i refugiats.
Toni Lluch

EL PUNT INFORMATIU PER A IMMIGRANTS ESTRANGERS I REFUGIATS

La creació i posada en funcionament del Punt Informatiu per a immigrants estrangers i refugiats ha estat fruit del Conveni signat l'any 1989, entre l'Ajuntament de Barcelona, l'Assemblea Provincial de Barcelona de la Creu Roja Espanyola i l'Associació Catalana de Solidaritat i Ajuda als Refugiats (ACSAR).

L'objectiu d'aquest Punt Informatiu és informar i canalitzar les demandes dels immigrants estrangers cap als diferents serveis i recursos tant públics, com privats, que poden atendre i tractar de resoldre les consultes i dificultats de tot ordre que presenta aquest col·lectiu, creixent ara, tant a la nostra ciutat com en el conjunt del nostre país.

El Punt Informatiu ha estat i pot ser en el futur com un observatori des d'on constatar l'evolució de la immigració estrangera a la ciutat, detectar els principals problemes i carències d'aquests col·lectius i des d'aquesta realitat llançar les propostes per a oferir nous serveis i millorar els existents, contribuint així a una més fàcil adaptació dels immigrants a la ciutat que els acull.

Com a dades més significatives del servei durant el 1990, destaquem:

Els països d'origen i les motivacions de la migració

Es constata la vinguda d'immigrants de tres grans àrees:

- El Magreb
- Amèrica Llatina
- Europa de l'Est

Els països més representats han estat per aquest ordre: El Marroc, Polònia i Argentina.

En proporció inferior també han arribat persones de l'Orient Mitjà, Àfrica Negra i Sud-est asiàtic.

A grans trets aquest corrent migratori coincideix amb els detectats darrerament a tot l'Estat i amb els que, segons les previsions, anirem tenint els propers anys (Nord d'Àfrica i Europa de l'Est). La immigració dels països de l'Est, sense tradició al nostre país, va

consolidant-se aquí en la mesura que les noves polítiques immigratòries d'Estats Units i Canadà han imposat serioses restriccions a l'entrada dels nacionals d'aquests Estats europeus i provoquen així el seu acantonament involuntari a Espanya i altres països occidentals.

Pel que fa als motius de la immigració, en tots els grups de procedència, sobressurt el motiu econòmic, fora de les persones del Pròxim i Mitjà Orient-Líban, Síria, Iran, Paquistán - on es troben sol·licitants d'asil polític, també presents, encara que en una proporció més reduïda, entre els consultants d'Àfrica Negra- Nigèria, Camerun, Angola- i dels països de l'Est- Rumania principalment.

La tipologia de les consultes

Més enllà de la procedència i les motivacions, l'interès del Punt Informatiu se centra en els problemes exposats en les consultes, que reflexen la inquietud general de la immigració. La preocupació més estesa es refereix a la situació administrativa i als tràmits per a regularitzar la seva estada a Espanya. La segona consulta més freqüent és sobre l'assistència i recursos socials que poden trobar com immigrants. Bastant lluny d'aquestes preocupacions principals se situen les consultes concretes sobre sanitat, educació, emigració a altres països, etc..

Això ens fa pensar, doncs, que els aspectes de més difícil solució són aquests: l'adquisició de l'estada legal i l'assistència social en els primers temps de sojorn en la ciutat i en les situacions d'emergència. Curiosament, però, aquestes inquietuds no són manifestades igualment per tots els col·lectius. La preocupació per la situació legal es manifesta més en els llatinoamericans i africans que no pas en els europeus. Aquests, emparats en el seu origen i aspecte físic, no tenen tanta por als controls i a les mesures repressives.

Si entrem en les qüestions socials, el col·lectiu d'Europa de l'Est manifesta tantes carències greus i necessitat d'atenció com els grups africans. En canvi, els llatinoamericans no han realitzat tantes consultes sobre aspectes socials. D'aquesta dada se'n pot despendre que el principal obstacle que ha de superar el llatinoamericà és el de la legalització, que assenyalava el límit entre una situació estable i una, que si no arriba a ser marginal, almenys és molt compromesa. La immigració africana, tant del Nord com de l'Àfrica Negra, ofereix una situació més crítica en tots els aspectes, i amb més dificultats per a trobar un marc legal, laboral, i social on inserir-se.

A més dels aspectes assenyalats, també podem observar que es tracta d'una immigració jove, majoritàriament masculina (en edat laboral plenament activa) i d'un nivell de formació notable, amb alta proporció d'estudiants, universitaris i sobretot tècnics de formació professional. Aquest nivell de formació també és força divers en els diferents grups. Els europeus de l'Est i els llatinoamericans són els que tenen la millor formació i els magrebins la més inferior.

Com hem dit, el Punt Informatiu per a immigrants estrangers i refugiats, potser és l'observatori adequat per a conèixer i estudiar les noves tendències immigratòries a Barcelona i així col·laborar amb noves propostes per aquests col·lectius, contribuint a la millora de les seves condicions de vida.

No hauríem d'oblidar una possible segona vessant del Punt Informatiu com a generador d'informació vers l'opinió pública de la ciutat, com a instrument per a la sensibilització ciutadana, fent veure que la immigració no és tan sols la condició dels immigrants sinó també una qüestió oberta per a la societat que els acull.

Toni Lluç

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

El treball de les ONGD.
Josep Hortet

EL TREBALL DE LES ONGD

Entrevista amb Josep Ribera, director de la Fundació CIDOB i president de la Coordinadora de ONGD de l'Estat espanyol

Josep Ribera, director de la Fundació CIDOB, és també el President de la «Coordinadora de ONG para el Desarrollo», formada per organitzacions no governamentals de cooperació internacional (ONGD) de tot Espanya. Va ser elegit per l'Assemblea general del 1989 per un període de tres anys. Volem demanar-li la seva visió i experiència entorn de la Cooperació Internacional des de la seva responsabilitat en la Coordinadora.

— **Quin balanç fas de la marxa de la Coordinadora estatal durant el curs 1990-91?**

— El nou equip vam entrar en un moment de desvetllament fort de grups i entitats de Cooperació, de la tasca d'antics cooperants que, al seu retorn, aportaven la seva sensibilitat a la nostra societat. Així amb cinc anys s'ha passat de 20 a 70 ONGD en la Coordinadora. I encara en sortiran més perquè moltes es troben concentrades a Madrid i hi ha àmbits geogràfics dels pobles d'Espanya que s'aniran afegint. A Catalunya hi ha un bon nombre de ONGD i, com en el País Basc, també existeix una Federació pròpia.

Aquest curs hem anat treballant en el programa que vam presentar de potenciar les ONGD en relació a l'Administració de l'Estat i en relació a l'opinió pública.

La Coordinadora ha estat reconeguda com interlocutora en nom de les ONGD per l'Agència espanyola de Cooperació Internacional. S'han aconseguit partides econòmiques de l'Administració per valor d'uns vint milions per a reforçar la infraestructura de la Coordinadora i el seus serveis tècnics i informatius.

Ens hem fet més presents a l'opinió pública i en els ambients socials amb els nostres missatges. Hem participat en reunions de diversos sectors socials i àmbits, hem fet declaracions com davant la guerra del golf Pèrsic. Ha començat a sortir un butlletí anomenat «Punto de Encuentro», hem pogut entrenar un nou local més apte..

— **I quines són les dificultats i problemes més urgents?**

— Que continua faltant un marc legal, no hi ha una llei de Cooperació a Espanya. Les nostres organitzacions jurídicament són Associacions o Fundacions sense ànim de lucre, però no tenen cap reconeixement específic amb referència a la Cooperació Internacional. També és molt difícil el finançament de cada ONGD perquè la base social col·laboradora és petita i les subvencions es reben per a projectes concrets, no per a les despeses de la mateixa estructura de les ONGD. Les ONGD que no estan suportades per una altra entitat confessional, política, sindical o empresarial, no poden prosperar. També es fa molt complicat unir els valors del voluntariat i els de la professionalitat i dedicació en les tasques de les ONGD. En aquesta qüestió també pesa la part econòmica. Cal que les bases socials sentin les ONGD més com a pròpies, s'hi vinculin, participin i facin el sosteniment econòmic que proporcioni l'autonomia d'acció a les ONGD.

— **Com treballem normalment a la Coordinadora?**

— Hi ha una Junta de govern i el Comitè Executiu de la Junta, també es compta amb cinc unitats operatives: educació al desenvolupament, recursos humans o voluntariat, projectes de co-finançament, emergències i qüestions alimentàries, estudi i anàlisi. Cada febrer tenim l'Assemblea anual. En la d'aquest any es va insistir en el treball de sensibilització de l'opinió pública sobre la Cooperació i es va crear un grup de treball sobre «Mujeres y Desarrollo».

— **A nivell d'Europa quins contactes o coordinacions teniu?**

— Participem en el Comitè d'enllaç de les ONGD amb la Comunitat Europea. En el Comitè s'analitzen les qüestions de la Cooperació, es fa un seguiment de la Cooperació que fan els organismes oficials de la Comunitat i dels acords preferencials amb certs països,

etc.. També tenim accés a les subvencions que la Comissió de la CE destina a través de la Direcció General de Desenvolupament amb seu a Brussel·les.

Aquest abril passat, del 9 al 11, vaig assistir a l'Assemblea anual del Comitè d'enllaç, que va ser força interessant. Es preguntava quin era el paper de les ONGD en un món que canvia: la situació nova dels països de l'Est, els grans problemes de l'Àfrica, la democratització d'Amèrica Llatina. Un fet que afecta molt al futur de les ONGD d'Europa era la constatació que s'han anat formant ONGD en els països del Sud i que cada vegada són més sòlides i capaces. Per tant ja poden rebre les ajudes econòmiques directament sense que les ONGD d'Europa facin de pont, com també que tenen professionals competents o que se'ls pot ajudar a suscitar-los de forma que ja no siguin necessaris els cooperants del Nord.

— **Llavors quin serà el paper de les ONGD del Nord, dels seus projectes i cooperants?**

— S'ha de passar a un nou enfoc. Les ONGD del Nord han de potenciar l'educació al desenvolupament de la pròpia societat del Nord i per això és molt convenient la presència de persones del Sud que vinguin a cooperar en aquesta tasca. Necessitem cooperants del Sud que ens ajudin a veure com ha de canviar el model de desenvolupament en la nostra societat. S'ha de passar a noves formes de cooperació que portin a qüestionar el model de desenvolupament actual del món i que no considerin solament l'aspecte econòmic, sinó també els aspectes socials i culturals.

— **En aquest context com queda la figura del cooperant o del voluntariat que va al Tercer Món, té sentit encara?**

— Sí, però ha d'anar adaptant-se a les noves formes més adients, que sigui sobretot intercanvi cultural i professional entre persones i professionals del Nord i del Sud. Pot ser una gran ajuda

en certs moments en l'aspecte tècnic o logístic i sempre des del punt de vista del diàleg cultural.

Tot el que crea relacions entre persones i grups del Sud i del Nord és molt vàlid. Cal introduir en el procés educatiu, entre joves i adolescents, els contactes amb altres cultures i amb els diversos nivells de la problemàtica dels països del Sud, perquè aprenguem a respectar i comprendre i sobretot a canviar. Que joves estudiants i professionals passin temporades llargues d'intercanvi cultural. Que a partir de la seva experiència, quan tornin, puguin ser promotors de la sensibilització i el canvi de model de desenvolupament. Van sorgint ja realitzacions d'aquest tipus en les ONGD actuals, però encara són massa reduïdes. S'haurien de posar els mitjans perquè es pugui estendre aquesta actuació. L'Administració hauria de col·laborar a través de les instàncies involucrades: educació, cultura, relacions internacionals, tant a nivell de l'Estat, com dels Ajuntaments i Autònoms.

— **A Europa hi ha països que tenen un Estatut del Cooperant, en canvi a Espanya no existeix, oi?**

— Efectivament fa molt temps que s'està demanant un Estatut del Cooperant, però de moment encara no existeix. En la Coordinadora s'ha treballat el contingut d'un possible Estatut i s'ha fet arribar al Ministeri. Fa uns quants mesos a l'Escorial es va tenir un Seminari sobre el tema i la unitat operativa del voluntariat ha redactat uns drets i obligacions dels voluntaris respecte a la Seguretat social, a la preparació, als viatges, a la convalidació del servei militar o del servei civil substitutori. Demanem a l'Administració que promulgui amb urgència l'Estatut del Cooperant. Creiem que si no es fa, per als qui vulguin ser cooperants, els resultarà millor a partir del 1993, de connectar amb ONGD dels altres països de la comunitat europea que tenen Estatut.

— **Com a President de la Coordina-**

dora, al març vas participar a Santiago de Xile en una reunió internacional, pots explicar-nos el seu objectiu?

— Era una trobada Europa-Amèrica Llatina amb representants d'organismes oficials i de ONGD de les dues regions sobre el Desenvolupament sostenible i les noves formes de diàleg i cooperació. Va ser convocada pel Centre Nord-Sud del Consell d'Europa amb seu a Lisboa, fruit de la Campanya europea sobre la interdependència i solidaritat Nord-Sud de l'any 1988.

Es busquen formes de cooperació que siguin més eficaces per construir progrés i desenvolupament. Hi ha una certa frustració en veure que després de tants anys de cooperació no millora la situació dels països del Sud. Sembla ara més possible arribar a una concertació entre tots, perquè, davant l'agreujament dels problemes, les ideologies queden a segon terme.

— **Des de la teva perspectiva, quines coses subratllaries en relació a les**

ONGD i a la Coordinadora?

— Que les ONGD no volen ser un apèndix de la nostra societat, a qui se li encarrega una feina assistencial en relació al Tercer Món, per treure la mala consciència, però que no influeix ni canvia res del teixit social propi.

A part de fer rendir amb eficàcia i responsabilitat els diners de les aportacions privades i públiques destinats a la Cooperació amb el Tercer Món, les ONGD han d'arribar amb els seus missatges a tota la societat.

La funció de les ONGD és de desvetllar l'ambient social i econòmic perquè s'obri als intercanvis amb els països del Sud i accepti els condicionaments que aquesta cooperació exigeix per al Desenvolupament equilibrat de la Humanitat. La societat del Nord ha d'entendre aquests canvis i esforços i que els sacrificis que comporten donaran la satisfacció de viure en un món més ben repartit.

Josep Hortet

DCIDOB 37. Àfrica subsahariana

Importancia de l'escola i els llibres de text en l'educació al desenvolupament.

Josep Hortet

Una activitat interessant i sempre nova a CIDOB: CURS DE FORMACIÓ PER A COOPERANTS I VOLUNTARIAT INTERNACIONAL.

Des de fa uns quants anys i amb èxit notable es realitza aquest curs de 48 hores lectives en 24 dies entre febrer i abril. Vol ser una introducció i motivació a la solidaritat activa amb els països del Sud, el Tercer Món. Hi ha una part descriptiva de la realitat i una presentació dels conceptes i problemes entorn de l'actual situació d'aquests països. Segueix l'exposició dels nivells i formes de l'anomenada Cooperació Internacional i els camins de solidaritat com a cooperants o en l'educació al Desenvolupament, que es poden donar entre nosaltres.

L'èxit del curs es pot deduir tant de la bona assistència, al voltant de les 60 persones, i de les avaluacions que els participants complimenten al final del curs, com de l'ambient que es crea entre els participants i de les conseqüències posteriors de cara a la cooperació, que estimula el fet de trobar-se juntes una sèrie de persones amb aquestes inquietuds i el tractament de les matèries del curs.

Un bon grup dels participants en el curs del passat febrer-abril es proposa de continuar els temes tractats amb l'ajuda de CIBOB. Altres persones estan ja treballant en organitzacions de solidaritat i d'educació al desenvolupament. Algunes s'han proposat de fer passos per arribar a ser cooperants en algun país.

Sens dubte que contribueix molt als bons resultats del curs la preparació i diversitat de les persones que intervenen a les sessions. En el passat curs Arcadi Oliveras, professor d'estructura econòmica a la UAB., va desenrotllar el tema dels reptes i respostes als problemes del Tercer Món, Rafel Grasa, professor de relacions internacionals a la UAB., tractà de l'Educació al Desenvolupament, Jean Pierre Malé, expert en projectes de desenvolupament, va oferir els elements bàsics d'aquests projectes, Xavier Prats, conseller de la Fao i president de SECODES (Seniors per la Cooperació i el Desenvolupament), amb membres de l'associació,

presentà la cooperació de les Nacions Unides i les seves organitzacions, Alex Masllorens de l'empresa «Productora Video-comunicació S.A.» va plantejar la relació entre els mitjans de comunicació i el Tercer Món.

Expressament per al curs van venir Tomeu Amat, català que a Brusel·les treballa en la Direcció General de Cooperació Europea, per comentar aquesta cooperació, François Greslou des de Montpeller pel tema sobre cultura i desenvolupament, Bob Sutcliffe d'HEGOA, ONGD de Bilbao, per parlar del medi ambient i el Tercer Món. També van participar antics o actuals cooperants, com Joan Casañas (Xile), Jaume Garriga (Txad), Fidel Font (Santo Tomé), Núria Mas (Equador) i dos joves xilens presents aquells dies entre nosaltres, que estan en organitzacions de desenvolupament local. Van actuar per part del mateix CIDOB, el director Josep Ribera, Remei Sipi, Carles Garcia Tornel, Salvador Gausa, Conxita Comamala i Josep Hortet.

IMPORTÀNCIA DE L'ESCOLA I ELS LLIBRES DE TEXT EN L'EDUCACIÓ AL DESENVOLUPAMENT

Des de fa temps es comenta en els àmbits educatius la necessitat de posar al dia els llibres de text i les activitats educatives de les escoles dels nostres països del Nord en relació a la cultura i a la problemàtica dels països del Tercer Món, superant els tòpics eurocentristes i occidentals, les mitges veritats i les simplificacions deformadores de les qüestions. Per això s'emprenen les revisions dels llibres de text que es passen a les nostres escoles. Es una tasca delicada i complexa, que pretén exposar la història de cada poble de forma que ensenyi a estimar la pròpia nació, cultura, llengua, poble, sense despreciar i no deixar de comprendre les altres. Es tracta de saber plasmar tot això, de forma didàctica, a partir de les mateixes vicissituds i dades de la història, cultura, societat, economia. Que a la vegada s'eduqui en l'arrelament a la pàtria concreta i al sentit universal que ens fa ciutadans del Món, membres d'una sola Humanitat. No s'hauran de dissimular pas les contradiccions, injustícies, guerres i explotacions, dominacions i passivitats. Es

precisament l'observació atenta de tots aquests fenòmens que ens ha d'orientar pel camí realista de la reconciliació i de la cultura de la solidaritat i la responsabilitat entre pobles.

Aquesta perspectiva, solidària i responsable entre pobles, encara es fa més difícil quan es tracta dels pobles i regions del Tercer Món, del Sud. Per això creiem que s'han de potenciar les investigacions perquè amb l'esforç de molts es vagin arribant a llibres de text ben afinats en les nostres escoles i instituts.

Publicat per la Creu Roja en castellà ha sortit el llibre «Tercer Mundo y racismo en los libros de texto». És en la primera part del llibre que Manuela Mesa estudia el fenomen del Desenvolupament i el Subdesenvolupament en els llibres de text. L'autora ha elegit textos de 7è i 8è curs, en castellà, de les editorials Anaya, Magisterio español, Miñon, Santillana, S.M., Luis Vives, Everest, Casals, i Teide. Estudia com es reflexa i s'interpreta en aquests llibres de text la realitat del Tercer Món i quines concepcions de desenvolupa-

ment i subdesenvolupament s'usen. L'autora emmarca, de manera molt pedagògica, els diversos enfocaments teòrics sobre el subdesenvolupament i mostra com li han servit per analitzar els llibres de text. El balanç de la seva anàlisi és bastant crític perquè troba omissions importants, sobretot en els elements explicatius dels problemes i la seva interrelació, com també informacions poc actualitzades i massa simplistes. En molts moments sembla que la única història sigui la del món occidental com també la única mentalitat i model de desenvolupament.

Certament, cada vegada tots plegats ens fem més conscients, i aquest llibre n'és una mostra, de la necessitat d'avançar en el tractament de la temàtica del Tercer Món, dintre d'una veritable tasca d'educació al Desenvolupament que avui dia és l'objectiu més important de les ONGD dels països del Nord.

JOSEP HORTET

DCIDOB 37.
Àfrica subsahariana

Eleccions.

Albània

Els vots rurals mantenen als comunistes al poder

Quasi dos milions d'albanesos estaven convocats a les urnes, en les primeres eleccions multipartidistes a Albània en els darrers seixanta-vuit anys. El Partit del Treball Albanès (de tendència comunista) ha estat el guanyador de les eleccions generals en aconseguir 162 escons dels 250 membres que formen el Parlament -un 68% dels vots. El Partit Democràtic ha vençut a les principals ciutats del país, i amb un 25% dels vots ha aconseguit 65 escons. El partit de la minoria grega és la tercera força política només amb quatre escons, i el Partit Republicà solament n'ha tret un. Els escons restants, aquells en els quals cap candidat ha obtingut la majoria, hauran de disputar-se en una segona volta.

La participació electoral ha estat su-

perior al 96%. El Partit Democràtic semblava el gran favorit en els pronòstics, però el Partit del Treball encara disposa d'una gran influència a les zones rurals, on hi viu més de la meitat de la població. De fet, tan sols a les grans ciutats albaneses era assegurat d'una manera clara el vot anticomunista. La clau resideix en que 160 dels 250 escons parlamentaris es disputen a les zones rurals, i els resultats finals vénen a ser més o menys fidels a aquesta relació. L'oposició no ha disposat de temps material per a fer-se conèixer enmig de la població agrària, que ha quedat desconnectada dels moviments populars a les grans ciutats, i el partit comunista ha pogut conquerir una majoria absoluta fonamentada en els vots rurals.

Des que al 1985 va desaparèixer la figura d'Enver Hoxha i es va fer càrrec del règim albanès Ramiz Alia els aconeixements s'han accelerat, sobretot en els darrers mesos. El règim comunista ha entrat en una fase de descomposició que sembla imparable, mentre el perill d'una guerra civil es fa real dia a dia. Sembla observar-se un enfortiment de les postures conservadores dins el partit comunista, el que sens dubte no contribuirà a la flexibilització de postures dels dos partits majoritaris. El propi Ramiz Alia ha perdut el seu escó a la capital, Tirana. Dins el Partit del Treball el sector més dur voldrà passar factura de la situació actual, mentre al carrer la pressió popular pot ser fonamental per als propers esdeveniments albanesos.

NEPAL

Cap partit ha aconseguit la majoria absoluta

El Partit del Congrés ha estat el partit més votat a les eleccions generals al Nepal, on el fet més destacable és el sensible avenç de la Unió Marxista Leninista (comunista), que va aconseguir la majoria a la capital, Katmandu. Les dues formacions de dretes, les fraccions Chand i Thapa del Partit Nacional Democràtic, hereu de l'antic règim, tindran assignat el paper d'aliats potencials a l'hora d'establir possibles pactes de govern.

Cap dels partits concurrents ha obtingut la majoria absoluta, en unes eleccions a les quals estaven convocats onze milions de ciutadans del Nepal. L'opinió generalitzada és que el Partit

del Congrés dirigirà el nou govern amb una escassa majoria i amb una oposició comunista ben forta.

Aquestes eleccions, els primers comicis democràtics en trenta-dos anys, culminen un procés d'apertura democràtica que va començar l'any passat, quan les protestes al carrer van portar al rei Birendra a la renúncia dels seus, fins aleshores, poders absoluts. El rei va escollir Prasad Bhattarai, president del Partit del Congrés, com a primer ministre d'un govern de coalició en el qual hi figuraven tant antics dirigents de la dictadura, com líders comunistes.

Els resultats de les eleccions, que

van registrar una participació propera al 70% de l'electorat, van portar al fins aleshores primer ministre Bhattarai a presentar la dimissió, ja que va perdre el seu escó a la capital en favor del candidat comunista. A Katmandu, quatre dels cinc escons van correspondre al principal partit comunista.

L'augment espectacular a la capital dels comunistes de Madan Bhandari es podria explicar com a moviment de reacció davant els antics dirigents de la dictadura de dretes, que va tenir prohibits els partits polítics fins que les violentes protestes de l'any passat van fer canviar els esdeveniments.